

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Thesavrvs|| Locorvm|| Commvnivm|| Jvrisprvdentiaē

Barbosa, Agostinho

Lipsiaē, 1697

Liber Decimus Tertius.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80071](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80071)

LIBER DECIMUS TERTIUS.

CAPUT. I.

De Obedientia, v. infra

Reverentia.

Axioma I.

Bedire nos docuit
natura melioribus.
cap. ult. dist. 89. Ar-
nisi, de Majestat. c. 2.
num. 2. imò & in du-
biis obediendum
semper est, cap.
qui culpatur 4. in
fin. 23. qvæst. 1.

Leges enim externam obedientiam locomoti-
væ non mentis aut voluntatis aut cordis evoca-
tionem requirunt. l. cogitationis 18. ff. de pen. cum
hæc præstare hæc in natura depravatione im-
possibile sit, nec præstari possit. Welsenb. in pa-
rat. ff. de just. & jur. num. 4. & præcepto superio-
ris est obediendum, adeo ut qui non obediverit,
morte moriatur. cap. 2. de major. & obed. quia
ea melior sit victima. Ludov. Roman. cons. 522.
num. 3. cum pervictimam aliena caro, per obe-
dientiam vero voluntas propria maletur. cap.
sciendum 110. §. q. 1. cap. illud 9. de majorit. & obe-
diens. Unde & obedientia præfertur omnibus,
cap. illud 5. extr. de major. & obed. Obediendum
autem esse primo Deo, & postea Principi, ait
cap. qui resistit 97. 41. qvæst. 3. ita iustum esse, ut
Princeps obediat Legibus suis, textus est in
cap. iustum est 2. dist. 3. ita obedire vult Pontifex
Legibus Imperatorum, c. pen. extr. de accusat.
ita obedire debent minores majoribus, Extr. a-
rag. qvorundam. §. qvo circa. in fin. de V. S. Mo-
nachii Abbatibus, cap. quam sit 5. §. nullus. cap.
Abbatibus 61. 18. qvæst. 2. cap. conquestus 8. 9. qvæst. 3.
ita obedire tenentur tam Laici quam Clerici
Abbati jurisdictionem habenti, c. dilecti 12.
extr. de major. & obed. adeo ut obedientiam non
præstantes suo Abbati, debeant de Monasterio
expelli. cap. cum Ecclesia 10. extr. cod. ita obedi-
endum etiam esse Episcopo à Clericis & Sacer-
dotibus suæ diocesis, textus est in cap. qvæ 8. 7.
qvæst. 1. ita obedire debent subditi Magistratui,
inquisitione vel accusatione contra eum pen-
dente, cap. penult. extr. de accusat. & in genere
obediendum esse omnibus superioribus, dum
modo non sint hæretici, licet aliàs sint mali, no-
tat text. cap. sacerdotes 8. 2. qvæst. 7. & quidem
festinanter, cap. 1. dist. 93. Obediendum enim
sic est potestatibus secularibus, ut Deus non
offendatur, cap. nos 4. 15. qvæst. 6. cap. qvæ contra
2. dist. 8. Unde cum obedientia dicatur ob-
temperare utilibus superiorum mandatis, c.
ult. 23. qvæst. 1. ideoque quando ipse Princeps ju-
ribus suis obedientiam præbet: tunc eam ab
omnibus custodiendam existimet, cap. iustum
est 2. dist. 9. adeo ut eam nec subditis præ-

scribere possit, cap. cum 12. extr. de præscript.
Qvæ de causa si culpa carere dicuntur, qui man-
dato Domini vel Magistratus sui in rebus atro-
citate habentibus obtemperant. l. liberorum
11. §. excusantur 4. ff. de his qui not. infam. l. 37. ff.
ad l. Aquil. l. servos 4. C. de vi publ. l. 167. §. qui iussu
1. l. 157. ff. de R. J. ubi Christoph. Sturtius Ca-
gnol. ad. l. velle. per illum text. num. 9. cod. tit.
Bursat. cons. 312. num. 18. Cravett. consil. 961.
num. 13. Goedd. 1. cons. 24. num. 125. Myns. respons.
23. num. 27. cum is in dolo non dicatur, qui suo
superiori obedivit, Pacian. consil. 164. num. 150.
imò etiam omni Magistratui etiam impio, ho-
nesta tamen nec cum jure naturæ aut decalogo
pugnantia præcipienti, obediendum ex Paulo
Rom. 13. & 1. Timoth. 2. not. Hunn. 2. de Auctorit.
jur. civil. cap. 1. qvæst. 5. Harprecht. ad proem. Inst.
num. 30.

Excipe, secus esse in his, quæ Deo & Eccle-
siæ ejus sunt contraria, quia tunc voci divinæ
magis quam hominibus, Act. 5. 29. Deoque
magis quam Imperatori parendum est, cap. si
dominus 93. 11. qvæst. 3. ubi dicitur, quod si Domi-
nus ea jubet, quæ non sunt adversa sacris lite-
ris, subjiciatur Domino servus, si vero contra-
raria præcipit, magis obediat Domino spiritus
quam Domino corpus, quod idem considera-
vit & Bald. in Auth. habita. col. 4. vers. nota. C.
ne sit. pro patre. dum ait, quod si Princeps jube-
at aliquid contra conscientiam, ei obtempe-
randum hoc in casu non erit. vid. & Marant.
in qvæstionibus legalibus, disp. 1. num. 21. & Covar.
ad reg. peccatum. de R. J. p. 1. relect. num. 5. ubi an
superioribus obediendum, quando scandalum
sequitur, latissimè tractat. Quapropter obe-
dire nolle non semper malum est, si scilicet contra
Deum quid præcipiatur, cap. non semper 92.
11. qvæst. 3. cum injusta mandanti obediendum
non sit, cap. dilectus 15. extr. de tempor. ordin. cap.
solicitudinem 54. extr. de appell. Unde obedi-
endum non esse inferiori, ubi duo superiores man-
dant opposita, not. cap. qui resistit. 97. 11. q. 3.
obediens itaque servus Domino in malo suo,
excusatur pro tanto quia servus, sed non pro
toto cap. qui compulsi 1. 22. qvæst. 5. idem est, si
inferiores sint exempti à superiore, hos enim
non teneri obedire, text. est in cap. inter 8. de
major. & obed.

II

Obedire in desideratis & obedire in con-
trariis præter voluntatem, nulla est obedi-
entia, cap. sciendum 10. 8. qvæst. 1. & per
obedientiam bonum deferere, malum vero
nunquam facere licet, cap. quid ergo 99. 11.
qvæst. 3.

(D)

III. Obe-

III.

Obedientiam, quam exigimus à subditis, ipsi debemus superioribus nostris impendere. *cap. qui se scil. 12. 2. q. uest. 6. e. q. v. ang. v. am. 6. dist. 23. l. q. v. orundam 6. dist. 74.*

IV.

Obedientia quia cogit esse sub aliena potestate, nihil debet habere proprium. *cap. non dicitis 11. 2. q. uest. 1.*

V.

Qui obedientiam sponte impendit, non cogitur se obligare scripto, *cap. legebatur 3. extr. de major. & obed.*

VI.

Liberi obedientiam favorem parentum, & spem hereditatis sibi debent parare *l. 17. §. 3. in fin. ff. de adopt. semper enim his sancta persona parentum videri debet. l. antepenult. de obsequiis.* Unde etiam ad officium Magistratus pertinere dicitur, jubere liberos, ut obsequium parentibus exhibeant. *l. 9. §. 3. ff. de offic. Procons.*

VII.

Puniendus est qui contra obedientiam superioris aliquid gessit etiam si prosperè rem gesserit, ut Duces belli, Legati *l. 2. §. 15. de re milit. Brunnem. ad l. fin. C. de delat.* etiam si repentinus aliquis casus rem commodius agi posse polliceatur. Ita Crassus Mutianus cum in consulatione obtineret Asiam provinciam & oppugnare Leucas oppidum pararet opusque esset firmam ac proceram trabem, quam arietem faceret, quod muros ejus oppidi quateret, scripsit ad architectum, ut ex malis duobus, quos apud eum vidisset, uter major esset eum mittendum curaret. Architectus, non ut iustus erat, majorem, sed quem esse magis idoneum aptioremque aietati faciendo, facilioremque portatu existimabat, minorem misit. Crassus eum vocari jussit, rationibusque, quas dicitabat, spretis, vestimenta detraxi imperavit virgisque multum cecidit; corrumpi atque dissolvi officium omne impetrantis ratus, si quis ad id quod facere iustus est non obsequio debito, sed consilio non considerato respondeat. *Gell. Noct. Attic. Lib. 1. cap. 13.*

Limita: nisi incommoda ex non observato mandato metuenda leviora, minoraque; utilitas autem contra gravior & amplior spe quantum potest firmam ostendatur, tum potest adversus mandata fieri, ne oblata divinitus rei benè gerendae occasio amittatur. *Gell. de i.*

VIII.

In his quae carent atrocitate facinoris vel scelus ignoscitur filiis vel servis, si parentibus vel Dominis obtemperaverint *l. 157. de R. J.* Ita parendi necessitas excusat heredem, e. g. filium in potestate patris, cujus jussu tacitam fidem interposuit de restituenda hereditate incapaci, id enim illi ut extraneo heredi non nocet. *Perez. C. de delator. n. 19.*

CAPUT. II.

Obiter.

Obiter quae fiunt & in transitu, non sunt

in consideratione. *l. naturalem. §. ff. de acq. dom. l. si quis post hanc 6. Cod. de priv. edif. Lochm. 7. d. m. 1. tb. 14.* Ita etiam quae indulgenter vel ex *τὸ ἀπρόκροτος* dicuntur. Rivetus in epistol. de terminis p. 474.

CAP. III.

Objecta.

Axioma I.

Objicere non sufficit, nisi probetur objectum, *c. suborta 21. extr. de sent. & re judic.* Unde objecta non probans poenam quam intulit ipse patitur, *c. Paulum 6. in fin. 2. q. uest. 3. cap. qui 3. 2. q. uest. 3. cap. qui 4. 2. q. uest. 8. cap. ibi 8. 3. q. uest. 6. & objiciens multa, si in praecipuo fallat, punitur repellatur, ac si in omnibus fessellisset, *cap. si forte 11. de Electis 6.**

Limita, nisi quando crimen constingat utrumque, tunc enim alter alteri crimen objicere non potest. *cap. in lectum 6. 34. q. uest. 2. vel si iratus crimen alicui objecisset, tunc enim, nisi respiciens illud probaverit, reus criminis non est, cap. si quis 2. 2. q. uest. 3.*

II.

Objectiones frivola & infirmae produnt causae contrariae infirmitatem, *Weslenb. in parat. ff. de Except. mult.*

CAPUT. IV.

Oblatio.

Axioma I.

Oblatio legitime facta vice solutionis & liberationis fungitur, *l. 1. C. qui potior. in pignor. l. obfignatione. 9. C. de usur.* Quid in judiciali, an etiam illa hunc habet effectum? Respondet Vultejus 1, *conf. 18. num. 45.* oblationem in iudicio factam vice solutionis & liberationis fungi, etiam si nuda sit & verbalis, nec actus realis accesserit, *l. obfignatione 9. C. de solut. Negulant, de pignoribus membr. 3. p. 5. num. 264. Bart. in l. si reus paratus. in fin. ibique Castr. ff. de procurat. Innocent. Hostiens. Johann. Andr. in cap. significavit. vers. remisit. extr. de pignor. Decius *conf. 449. Paril. conf. 34. num. 27. in fin. Verall. decif. 108. num. 11. Vult. 1. conf. Marburg. 18. num. 43. Dissentit A. Faber. in C. suo de solution. defin. 53. p. 1106. quem sequitur Carpov. 2. jurispr. forens. constit. 18. defin. 16. num. 6. sed male.* Unde etiam verbalem oblationem etiam extra judicialiter factam, si ab eo, cui offertur, recusetur, vim solutionis parere, haberi pro implemento ejus, ad quod debitor tenebatur, ex *l. qui decem 72. ff. de solut. l. acceptum 19. C. de usur. deducit Baldus in l. 1. col. 2. Cod. quando tertio non est provoc. necess. quia cum ex reculatione de creditoris voluntate appareat, realis oblatio esset frustranea, Rupa in l. quod te. num. 20. ff. si cert. petat. Bertrand. *conf. 106. col. 5. col.***

3. vol. 2. Corn. conf. 321. col. 1. vol. 3. Socinus jun. conf. 63. num. 59. Challan. conf. 113. colum. 1. Gabr. conclus. lib. 1. de solut. concl. 8. Ruin. conf. 70. num. 4. lib. 7. Joseph. Ludov. decif. Perusin. 107. n. 6. Gylman. 4. 1. vot. 41. num. 15. cum enim per eum non stet, per quem quid fieri debeat, perinde habendum est, ac si verè fecisset, l. jure civili 24. ubi latè Imol. & Socin. de condit. & demonstr. l. 1. Labeo scribit 50. ff. de contr. empt. l. sed addes 19. §. fin. l. qui operas. 38. ff. locat. l. 1. §. Divus 13. ff. de extraord. cognit. l. 1. C. de iis qui sub mod. Vult. 3. Conf. Marp. 21. num. 289. Qvoad effectum tamen actionis consequendæ verbalis non sufficit, sed requiritur realis, Bartolus in l. Prætor. §. si quis paratus ff. de oper. nov. nunc. Jason. in l. 7. ff. de pact. in princ. Alex. consil. 130. vers. non obstat. vol. 4. ut quæ in consignatione & actuali depositione consistit, l. antepenult. cum ibi notat. Cod. de pact. inter Empt. Gloss. Castr. Salicet. in l. Julianus. §. offerri. de Act. empt. Roland. à Valle conf. 53. num. 34. vol. 1. Jason. in l. Titie. ff. de legat. 1. & conf. 172. vol. 2. Carpz. decif. Neapolit. 19. num. 2. Kirchoy. in thes. commun. opin. lit. O. in princ. Tiraqvell. de utroq. retract. §. 49. gl. 6. n. 9. imò nec in contractibus innominatis solam oblationem vim habere implementi, eò quod possit agi, sicut si verè fuisset impletum, cum ea hoc in casu impedire nequeat, quo minus sit locus penitentiae, ajunt glossa in l. 7. circa princip. ff. de pact. & glossa magna in fin. vers. faciat. & ibi Dd. quod tamen Jason. ibidem multis modis limitat. Vide Vasq. 3. contr. 59. n. 14.

II.

Quæcunq; ratione fieri debet solutio, eà quæ ratione fieri debet oblatio: ratio est in axiom. præced. quia oblatio est instar solutionis; uti enim per hanc, ita etiam per illam debitor ab obligatione liberatur. Ita ergò debitum realiter offerendum l. 19. C. de Usur. & in eadem qualitate & bonitate arg. l. 3. ff. de Reb. Cred.

III.

Oblationem qui fecit, non amplius dicitur esse in mora, l. illud sciendum 17. vers. deinde postea offerente. ff. de peric. & commod. rei vend. Cephal. conf. 746. Petiur. num. 5. vers. quibus infero. vol. 5. vide & Bartolum in d. l. acceptam. num. 2. vers. venio ad quaestiones. C. de usur. ubi ait, quod si aliquis rem offerret, non autem verè deponeret, sed solo verbo diceret, se esse paratum solvere, tunc illa verba videri habere vim realis oblationis, in rebus, quæ offerri non possunt, ut sunt immobilia, quem sequuntur Bald. ibid. n. 9. vers. modo venio. colum. 2. & Alexand. in l. si mora. num. 4. col. 2. ff. solut. matrim. vide tamen Pacian. 1. conf. 97. num. 9. & 10. Hunn. vol. 2. diff. 3. th. 10. q. 43.

IV.

Offerre Deo indignum est, quod homo de dignatur, cap. ult. in fin. distict. 49.

V.

Oblata voluntariè sine peccato accipi possunt, c. quæst. 12. c. postquam 13. 13. quæst. 2. cap. de Eulogis 8. distict. 18. Oblationes autem dicuntur, quæcunq; de propriis & licitis rebus Ecclesiæ à fidelibus offeruntur, cap. causa 13. extr. de

V. S. sive omnia, quæ quocunq; titulo ad Ecclesiæ perveniunt, cum inter 29. extr. eod. oblatio enim ex iniquo, est maculata, & ideo infructuosa. cap. imolans 214. quæst. 5.

VI.

Quod non potest peti, illud nec licitè spontè offertur l. fin. §. 2. C. de remilit. l. un. C. de Strator.

Limita, ut procedat, si subsit metus corruptionis. Brummem. C. eod. num. 1.

CAP. V.

Obligatio, vid. Rubr. Causa debendi.

Axioma I.

Obligatio non ex nostra voluntate dependere, sed propriis viribus subsistere debet, l. obligationes 27. de Verb. Oblig. Unde est illatio JCTi in l. 22. §. 1. de Reg. Jur.

II.

Obligatione positâ, necesse est poni actionem, Vult. 2. Juriopr. Rom. 17. Treutl. diff. 23. thes. 1. lit. e. vol. 1. quia si obligatio est mater actionis, sequitur, quod positâ matre, poni debeat & filia, cum sint correlativa, l. fin. ff. de acceptilat. quod tamen universale non esse, patet ex l. nisi 4. & l. si tutor 9. §. fin. de tutel. & rat. distr. ubi tutor, quo administrare incipit, statim obligatus dicitur, & tamen actio tutelæ prius non oritur, nisi tutela finita, quæ de causa & Jason ad §. 1. Inst. de actionib. restrinxit tantum ad actiones personales per l. licet 42. §. ea obligatio 2. ff. de procur. quæ restrictio an subsistere possit, latè disputat Ludov. Gomez ad §. superest. Inst. de act. num. 15. vid. & Vult. 3. conf. Marp. 21. num. 123.

III.

Obligari ex alterius conventionione nemo potest, §. 3. Inst. de inutil. stipul. l. stipulario 38. in princ. & §. 1. l. 83. in princ. de Verb. Obl. omnes enim obligationes ex nostra persona, non alterius initium ut sumant, necesse est, l. quæcunq; u. ff. de Obligat. & action. Carpzovius part. 2. constitut. 16. de fin. 38. num. 4.

Limita: quoties obligatio non ex conventionione præcedente sed ex ipsâ re oritur, toties quilibet ex eâ tenetur l. furiosi 46. ff. de O. & A. quia sic sufficit rem ad aliquem pertinere, cujus in hoc casu tantum ratio habetur, non etiam personæ, nec attenditur an illa voluntatem declarare possit, annon. Exemplum est in d. l. 46. de impensis in communem cum pupillo fundum factis.

Declara: nisi alter inde locupletior factus non fuerit.

IV.

Obligationes juxta formam traditam ab homine vel à jure regulantur & modificantur, l. 5. ff. mandat. l. 1. u. §. conditio 5. ff. de inst. act. l. 1. §. cuius autem 4. est de Exer. act. Consil. Arg. 1. conf. 104. num. 150. unde nec conditio earum ex personis heredum immutatur. l. 2. §. ex bis 2. ff. de V. O. l. 2. §. 2. vers. At in contrarium. ff. de stipulat.

(D) 2

præ-

prator. l. 18. §. 5. de damn. infect. Bocer. de invest. feud. cap. 4. n. 44. Berous conf. 120. n. 16. Hier. Cagnol. ad l. beredem 59. n. 3. ff. de R. I. quia non debet esse melioris conditionis quam auctor ejus, d. l. beredem 59. ubi Decius, Cagnol. & Christoph. Sturc. num. 13. Gœdd. 3. conf. Marp. 33. num. 98.

V.

Obligari nemo sibi potest, l. qui hominem 34. §. pen. ff. de solut. quia actio & passio sunt contraria, nec possunt subsistere in uno subiecto, l. Vranus 71. in princ. ver. Sed cum ff. de fide juss. Zasius ad l. cum filio. in princ. ff. de legat. 1. num. 9.

VI.

Obligatio pure contracta efficacior est obligatione in diem contracta, l. 213. ff. de V. & Bocer. de invest. feud. cap. 5. num. 3. Si quidem pura confestim exigi potest, l. si dies 2. ff. quando dies legat. ced. l. cum qui Calendis 41. §. quoties 1. ff. de V. O. l. in omnibus 16. ff. de Reg. Jur. cum in altera expectandus dies, usque dum venerit, l. 75. ff. de condit. demonstr. l. 22. ff. quando dies legat. l. talis 30. §. sed etsi 4. ff. de legat. 1. l. 1. §. ult. ff. ut legat. nom. cau. Barth. Reusner. in tr. de obligat. in diem num. 48. Unde dici consuevit, quando pura est obligatio, praesens est actio, l. 41. §. quoties 1. ff. de V. O. Carpz. p. 2. conf. 28. defin. 19. n. 5.

VII.

Quoties quis ex die obligatur, toties quidem ante diem non potest exigi debitum, cautio tamen de debito solvendo recte ex iusta causa petitur l. in omnibus. ff. de Judic. si enim exigi posset ante diem plus peteretur §. 33. Inst. de action. cavendum tamen est, quia bonae fidei nihil magis consentaneum, quam ut Creditori plenè sit cautum de debito. Ita ergo si paupertas immineat vel aliquis de fugâ sit suspectus cautio peti potest.

Limita, ut procedat praeripis in bonae fidei judiciis. d. l. 41. quibus aequiparatur actio ex testamento, arg. l. 34. ff. de Usur. Conf. Rubr. DE DIE.

VIII.

Obligatio extinguitur, si in eum casum redigatur, à quo incipere non potest. l. existimo posse 98. l. pluribus rebus 140. cum similib. de V. O. & ibid. Partol. & Paul. de Castr. Johan. Ferrar. 1. conf. Marp. 2. num. 7. Obligatio enim deficit causâ ejus deficiente, Andr. Tiraquell. p. 1. de Caus. cessant. num. 109. sublatâ verò obligatione & consequens, actio scilicet nulla, superesse potest, sed ipsa cum obligatione expirat, l. licet 42. §. ea obligatio 2. ff. de procurat. Vult. 3. Conf. Marp. 23. num. 3.

IX.

Obligatio nulla est sine consensu ejus, qui obligari debet, l. 1. §. 1. ff. de pact. l. non omnis 19. l. sego 18. ff. de reb. cred. l. in venditionib. 9. ff. de contr. empt. quo spectat, quod seipse scribit Baldus in l. Jurisgentium. §. igitur nuda. de pact. Contractus cujusvis medullam in consensu consistere, cujus etiam meminit Galiaul. in rubr. de V. O. num. 96. & post eum Vult. 2. Con.

fil. Marp. 25. num. 121. Obligatio enim est ex conventionione, nec ulla est obligatio, nisi subiectus contractus, ex quo obligatio proficiatur, §. 1. Inst. de oblig. & §. omnium. Inst. de act. & in specie ad retrovendendum nullam obligationem posse oriri absq; consensu ejus, qui obligatus dicitur, notant Dd. communiter omnes in l. 2. C. de pact. inter empt. & vend. & Decian. consil. 130. n. 7. vol. 3. Vult. 3. conf. Marp. 21. num. 124.

X.

Non figura literarum, sed mente & sensu nostro obligamur, l. non figura 38. ff. de O. & A. l. obligationem substantia 3. ff. eod. l. emptio 3. C. plus valere quod agit. Carpzov. p. 2. conf. 17. defin. 8. n. 3. obligationem tamen scribens videtur consentire obligationi l. fidejussor 26. §. 1. ff. de pign. & hyp.

XI.

In obligatione generali non veniunt ea, quæ in specie verifimiliter quis non esset obligaturus, l. in obligatione 6. ff. de pign.

Limita I. nisi quando unam tantum rem haberet, qui tunc obligans omnia sua bona intelligitur illa obligata, licet in specie non esset obligaturus: ratio, ne obligatio reddatur inutilis & frustratoria, sicut in simili dicit Bald. in l. liberti, circa med. col. pen. C. de oper. libert. ubi quando filia cederet omnia, quæ haberet super bonis patris: nec ullum jus haberet, nisi dotis, illud cedere dicitur, nec cessio sit inutilis, per l. fundus qui locatus 24. ff. de fund. instruat. fac. l. Quintus 7. in princ. ibiq; Bartolus ff. de annu. legat. l. qui quatuor 30. §. qui hortos 1. ibique Glossi. ff. de legat. 3. adde & Aretin. in l. hujusmodi de V. O. Bartol. in l. his verbis, §. 1. de legat. 3. Joh. Andr. Cardin. in cap. in generali concessione de Regulis Juris in 6. ubi pluribus hoc limitando declarat.

Limita II. in obligatione bonorum per verba universalialia, quia tunc omnia venire, ajunt Baldus conf. 409. lata fuit sententia lib. 5. Decius in l. omnia. si cert. pet. c. sedes 15. de rescript. & conf. 389. Corn. conf. 128. lib. 3. Cravett. conf. 394. n. 8. ver. Tertio Cornucius dicit. Pantschm. 1. pract. quest. 7. num. 28.

XII.

Nondum est in obligatione, quod sub conditione debetur, l. si quis sub conditione §. ff. si quis omitt. caus. testam. l. cedere 213. ff. de V. S. §. sub conditione 4. Inst. de V. O.

Declara hoc axioma procedere in tali conditione, de qua incertum est, num aliquid possit existere. l. sub conditione 16. l. quod sine 18. ff. de condit. indeb. Joh. Robert 1. sent. jur. c. 26. Incertitudo enim illa efficit, ut pene vim perpetuae exceptionis habeat, cum vix ac ne vix appareat, possitne aliquando debitum fieri: secus est, si sub tali conditione debetur, quæ aliquando est eventura; hic enim in perpetuum repelli non potest, cum spes firma subsit, id brevi debitum iri, d. l. 16. condit. indeb. cum nemo ignoret, cingendum haberi pro cincto, condemnandâ pro condemnato, sponsam jam copulandâ pro copulata, repudiandâ pro repudata, l. pen. ubi Bartol. ff. de milit. test. & in l. divorcium. §. in.

§. interdam. ibidemque Jason. n. 15. & 16. ff. solut. m. xviij.

XIII.

Obligationes personales personas contrahentium non egrediuntur, Carpzovius p. 2. const. 28. de sing. n. 5. ratio, quia obligationes non sequuntur singularem successorem, l. ult. §. i. ff. de contr. empt. l. i. §. si heres 16. ff. ad SC. Trebell. idem Carpz. p. 2. const. 38. de sing. n. 6. nec ex his competentes personales actiones, Modestinus, Pistor. conf. 13. n. 22. vol. 1. nec per extraneam personam alteri possunt acquiri, §. Ex his itaq; 4. Inst. per quas personas cuius acquir. l. solutum 11. §. per liberam 6. ff. de pignor. act. maxime si deterior tertii conditio inde efficiatur, l. non debet 74. l. factum cuius 15. ff. de Reg. Jur. cap. non debet 23. eod. tit. in 6. quod in specie de promissione facti alicui expressum esse, in §. si quis alii 4. & §. alteri 19. Inst. de inutil. stipul. l. inter stipulantes 83. in princ. l. si putato 38. §. alteri 17. ff. de V. O. l. sicut 65. ff. de fidejuss. notat Socinus reg. 373. quod in comment. ad d. §. si quis alii, m. g. Schneid. v. v. adeo restringit, ut ne promissor quidem teneatur curare, ut alius praestet, quod illius nomine promissit, quia peccatum sit in forma contractus, Dd. in l. i. §. Si quis ita, affide V. S. Quæcunq; enim gerimus, cum ex nostro contractu originem trahunt, nisi ex nostra persona initium obligationis sumant, in anem actum faciunt, l. quæcunq; 56. ff. de oblig. & act. Vultejus Conf. Marp. 17. n. 73. & seq. & conf. 21. num. 125. vol. 3.

XIV.

Qui suo nomine non tenentur, multo minus pro aliis teneri possunt, l. 2. l. 3. Cod. quod quisq; ordi. l. 2. §. Jus Reipublica §. de administrat. rerum. l. 2. Cod. de dand. tut. l. 2. Cod. de dividend. tur. & extra species iure expressas, d. l. 2. §. Jus Reipublica §. vers. Collega. de administrat. rerum. Wesenb. 2. conf. 53. n. 63.

XV.

Quod naturaliter debitum per errorem solutum est, repeti non potest, l. 13. l. 41. l. 60. & 64. ff. de condict. indeb. ubi C. A. ib. 6. num. 4.

Ubi tamen declarationis loco notabis, hanc regulam universalem non esse, cum & conditio quandoque etiam detur ei, qui naturaliter obligatus fuit, verbi gratia, (1.) ei, qui legatum solverit ultra quartam Falcidiam, quem naturaliter obligatum esse textus est in l. i. & ult. C. ad L. Falc. (2.) mulier ex intercessione ne licet naturaliter sit obligata, solutum tamen repetit, l. 40. ff. de condict. indebit.

Limitationis loco observabis, prædictam regulam pertinere tantum ad eam naturalem obligationem, quam jus civile agnoscit, non quam improbat aut infirmat, Bachovius 2. disp. 10. thes. 5. a. p. 545. licet ex communi Neoteri-
corum sententia aliter declaratur, vide Harprecht. parat. 1. Inst. quib. mod. re contr. obligat. n. 33. nimirum ut procedat I. in errore juris non facti. l. 9. §. 5. de jur. & fact. ignorant. II. Naturalis obligatio non impediatur conditionem ex limitatione ipsorum etiam dissentientium, (1.) si obligatio illa iure civili destituitur, improbe-

tur aut rejiciatur, ut apparet in obligatione pupilli & mulieris, (2.) si obligatio metè naturalis sit, & nuda honestate nitatur, ut obligatio ad antidora, Bachov. 1. disp. 22. thes. 4. in fin. & disp. 4. de Actionib. thes. 16. p. 142. ubi distinguit inter obligationes naturales, quibus jus civile vel quoad tenus assistit, retentionem & exceptionem aliosque effectus largiendo, vel quando nullatenus assistit, sed potius obstat, ut quæ oriuntur ex instrumentis minus solennibus, & quæ jus civile pro nullis habet. l. 7. C. de condict. indeb. vide supra libr. præced. cap. Naturalis 3. axiom. IX. Adhib. disp. meas Elem. p. 4. sect. 1.

XVI.

Obligatio in conscientia toties enascitur, quoties lex aliquid præcipit vel prohibet super re moraliter nondum determinatâ nec pactis circumscripta, quia ut Legi Dei, ita Magistratui quoque tanquam ministro ejus tenemur obedire. Ita si princeps legem ferret de non condendo Testamento, obligaret in conscientia; at non obligat si princeps saltem disponat de negotiis civilibus, v. g. de septem testibus in Testamento adhibendis. Hoc tamen casu actus redditur nullus juxta l. non dubium 5. C. de LL.

Limita, ut procedat (1.) in legibus iustis, (2.) in legibus præceptivis & prohibitivis.

XVII.

Naturalis obligatio locum invenit in pupillo, in quo adest intellectus & voluntas, hæc enim sunt principia obligationis naturalis. Et ita pubertati proximus obligatur naturaliter. Zoesl. ad ff. de O. & A. n. 48.

Declara: ut hæc naturalis obligatio nullum in jure civili habeat effectum, & hoc est quod toties in legibus dicitur, pupillum naturaliter non obligari.

XVIII.

Quotiescunque de obligatione pupilli naturali quæritur, toties ea nonquam jure Civili pupillum cum effectu tenet l. 41. de condict. indeb. ad id enim, ut jure civili teneatur pupillus, tutoris requiritur autoritas pr. Inst. de Tutor.

Limita: ut procedat (1.) nisi ex re oriatur obligatio naturalis, (2.) nisi quærat de præjudicio tertii. Plures limitationes habet Stryck. in annot. ad Inst. Tit. de autor. Tut. princ.

XIX.

Quoties quæritur de præjudicio tertii, toties ratione hujus obligatio naturalis debitoris principalis pro valida reputatur, sibi enim imputet tertius, quod eodem modo contraxerit, l. 19. de R. 7. Et quoad tertium nulla adest prohibitio civilis, quæ faceret ipsum non obligari.

Exempl. Ita fidejussor, qui pro servo §. 1. Inst. de fidejuss. vel pro pupillo intercescit, tenetur, l. 127. ff. de V. O. Creditor, qui pupillum expromissorem accepit, perdit Creditum §. 3. Inst. quibus mod. toll. oblig.

XX.

Obligationes & actiones ejus loci legibus adstringuntur ubi vel contractæ sunt, vel solutio debetur Perez. C. de Incol. n. 6.

(D) 3 XXI.

XXI.

Si plures ad idem obligati sunt, olim quilibet in solidum obligatus præsumebatur, quod & hodie obtinere putat *Brunnem. ad l. 1. C. quod quisque ordine conven.* ubi docet, quod si duo in munere constituti sint in solidum, & neficiatur, cujus culpâ damnum datum sit, uterque in solidum teneatur. Plures tamen ad idem obligatos non in solidum obligatos præsumi sed beneficio divisionis gaudere tenet *Perez. C. cod. n. 2.5.6.7.*

XXII.

Obligationes sunt vel dandi, faciendi, tradendi, vel mixtæ.

De obligatione dandi tradunt *Dd.* hanc regulam: Quod in ea promissor seu reus cogatur præcisè ad rem ipsam præstandam, nec liberetur, si maximè æstimationem offerat, seu id, quod interest, præstare velit. *l. 71. §. 3. & 4. de legat. 1. l. 75. §. ult. de V. O. l. 11. §. 1. de aur. & arg. leg. l. 25. §. 1. de contrab. emp.* Ratio est posita in verbo dare, quod denotat dominium transferre. *Dn. D. Frantzk. exerc. 11. q. 1.*

Verum de veritate hujus regulæ nihilominus dubitat *Hubert. Gifan. in Comment. ad d. l. 75. §. ult. in fin.* ubi ait, regulariter loqui de re nostra alteri danda, at textus adductos loqui de legato: Legatum enim non est de re heredis, sed de re testatoris: item opponit *L.L.* alias, ubi in obligationibus dandi nihilominus fit mentio ejus, quod interest, ut in *l. 21. in fin. de hered. vel a filio vendit. l. 3. §. item 2. ff. de rebus eor. qui sub tutela.* Communiter tamen ea recipitur per *d. l. 71. §. 3. & 4. de legat. 1.* ubi tantum homo excipitur, vide *Cujac. ibid.* *Dn. D. Frantzk. exercit. 11. q. 1.* ubi ad contraria respondet.

De obligatione faciendi certum est promissorem non cogi præcisè ad faciendum, sed liberari præstatione ejus quod interest *l. 72. vers. Celsus de V. O. conf. supr. lib. 6. c. 3. ax. XI. l. Si quis ab alio. 13. de Rejud. Carpz. part. 2. jurispr. forens. conf. 34. def. 40. n. 6.* ubi limitat in denunciationibus & aliis factis judicialibus: quod enim quis alteri in judicio assistere cogitur, tum id præcisè præstandum, *l. si volumate 4. C. de fideicom. libert.*

De obligatione tradendi scribit *Gifan. ad d. l. 75. num. 33.* ea tantum contineri possessionem, sed quia obligationi faciendi affinis, cum possessio ad facta potius quam ad res pertineat. *Gifan. ad l. 20. d. 1.* ideo etiam non præcisè ad traditionem teneri concludit, *conf. not. ad l. 1. de A. E. V.*

In obligationibus autem mixtis ad dandum & faciendum v. c. emptione, venditione plerumque ad dandum etiam quis præcisè tenetur, *Wesemb. in parat. ff. de Act. empr. num. 4. Dn. D. Frantzk. d. loc. nisi cum mox factum est in emptione, ut jactus retis Wesf. d. n. 4.*

XXIII.

Obligatio inter patrem & filium nulla consistere potest *l. 7. ff. de O. & A. l. 16. §. l. 71. in pr. ff. de furt. l. 4. l. 71. ff. de judic.*

Declara, procedere de consilio familias, quâ

scilicet filius familias est; hunc enim nihil habere in bonis, unde sibi necessaria sumere possit, præterquam ex castrensi peculio ajunt, *d. l. 4. ff. de judic. l. 2. de contrab. empr. & patet ex l. 1. in princ. ff. si quis à parent. manumiss. l. 28. ff. de vulg. substit. l. 79. ff. de jur. dot. l. 19. in princ. ff. ad SC. Trebell. l. 44. §. 4. ff. de usuc. l. 17. in fin. Cod. de donat. l. 10. §. 1. vers. Ipse enim ff. de acquir. dom. §. 3. vers. Ipse enim. Insit. per quas personas nob. acquir. ut enim aliquid habere possit, fictione opus erit, quâ pro patrefamilias habeatur, exempla vid. in *l. 1. §. ult. d. 2. ff. ad SC. Maced. l. 15. §. 3. ff. de cast. pecul. l. 6. §. ult. ff. de injus. ruti. & irrit. testam. l. 3. §. 10. ff. de minor. l. 30. ff. ad SC. Trebell. l. 17. §. ult. ff. de injus. idq; ipsum tamen non omnino & per omnia, *l. ult. ff. ad SC. Tertull.* Unde in emancipato secus se rem habere, colligi licet ex eo, quia is sit pater familias, ut acquirere possit, *l. 1. in princ. ff. si quis à parent. manumiss. ff. indeque obligationem consistere, apparet ex l. 50. ff. famil. herisc. l. 5. C. de tran. act. l. 4. §. cum seqq. l. 5. l. 6. l. 10. §. 12. de injus. vocand. l. 3. C. cod. l. 12. C. de negot. gest. §. 12. Insit. de Actionib. §. ult. Insit. de pen. temer. litigant.***

XXIV.

Obligatione cessante cessat & actio, *cap. et si Christus 26. extr. de jurisjur. cap. cum cessante 60. in princ. extr. de appellat. cap. cum infirmitas 13. extr. de penitente. Jacobus Schulz. in addit. ad Modestinum Pistoria part. 3. q. 122. n. 126. Cacheran. conf. 4. n. 12. Carpzovius part. 2. q. 12. crim. 57. n. 53.*

XXV.

Obligat me votum meum ad id, quod in me est, *cap. quidam 3. extr. de convers. conjug. nemo tamen obligatur per simplicia verba, nisi habeat animum adimplendi votum, cap. literarum 3. extr. de vol. & vot. redempt.* siquidem ex promissione sua aliquis dicitur obligari, *cap. ult. extr. de jurisjur. cap. velutum 4. extr. de Cleric. non resident.* obligat enim tantum coram Deo simplex verbum quantum juramentum, *c. juramenti 72. 22. q. 5.*

XXVI.

Obligatio ad eum transit, qui recepit emolumentum: quia cum onere suo res transit ad quemlibet possessorum, *cap. ex literis 5. extr. de pignoris.* Unde etiam obligatus quis dicitur, à quo beneficium percipit, *c. cum 7. extr. de testam.*

XXVII.

Obligatur nemo ab impossibilia, *cap. nemo 6. de Reg. jur. in 6. vide supr. l. 9. cap. impossibile.*

XXVIII.

Ut quis ex confessione sua obligetur, causa semper est exprimenda, aliâ non tenet, *cap. si cautio 14. extr. de fid. instrum.* Unde obligationes fieri propter futuram cautelam, dicit *cap. quorties 9. 1. q. 7.* quanquam, ut se quis scripto obliget, non est necessarium, si sponte suâ impendat obedientiam, *cap. legebatur 23. extr. de Major. & obed.*

Obligatio consensu contracta, dissensu etiam dissolvitur, *cap. 1. extr. de Reg. jur.*

XXX.

XXX.

Obligationem debitori reddens videtur patrum de non petendo facere l. 2. ff. de pat.

C A P. VI.

Obligatio plurium circa delicta.

Axioma. I.

Delinquentibus pluribus, omnes tenentur in solidum, ita ut unus solutio ceteros non liberet, l. 1. Cod. de condit. furtiv. litem delat. n. §. sed si plures 2. ff. ad Leg. Aquil. Quoniam in delictis quisque obligatur ex suo dolo in solidum. Welenb. in parat. ff. de injur. num. 5. Qvisque ergo delicti sui poenam exolvit. Bachov. in Comm. ad l. 7. §. ult. de iur. d. Exempla sunt in actione injuriarum, ubi pluralitas personarum inferentium plures efficit injurias, cum ergo plures injurias faciunt, singuli tenentur: tot enim sunt injuria, quot personae, l. si plures. 34. de injur. ubi Welenb. d. l. Distingui tamen potest inter delicta & facta, pro quibus competunt actiones poenales, & inter ea, pro quibus actiones verè poenales non competunt, sed rei periculatoriae: in quibus, cum veniat id, quod interest actoris, necesse est, ut licet plures in solidum teneantur, tamen unus solutio, per quam actor, quod sibi abest, id, quod sui interest, consequitur, ceteri liberentur; quare ratio est l. 1. §. si plures 4. de eo per quem fact. Bachov. ad l. 7. §. ult. de iur. d. pag. 429. Hinc est, quod in Lege Aquilia, quare damnum persequitur, etiam si per accidens poenalis sit, idem Dominus estimatione damni offerendo totius familiae si ve plurium servorum factum emendat. l. illud 32. ff. ad Leg. Aquil. Quod postea ad factum quoque familiae productum fuit, l. si famul. furt. fecisse dicatur. quia & in furto non precipue injuria, sed potius damnum (cujus estimatione in duplum aut quadruplum fit) coercetur, Welenb. ad d. tit. secus est in edicto de albo corrupto: quare actio cum tota sit poenalis, solutio simpli non aequè tollitur obligatio, vide Welenb. in parat. si famul. sunt, fecisse dicat. Sed quia hæc accuratius in racemat. criminal. ad d. tit. si famul. furt. fecisse dic. (ubi quoque de Welenb. ratione disputationum est) digesta sunt, pag. 336. & seqq. ideoque filum hic abrum-
pimus

II.

Iisdem ferme modis in delicti partem quis venit, quibus in damni dati: non tamen semper, ubi damni obligatio est, etiam delictum est, sed tum demum, si qua malitia notabilior accesserit, cum ad damni dati obligationem qualiscunque saepe culpa sufficiat. Grot. de J. B. & P. L. 2. cap. 21. §. 1.

III.

Qui factum vitiosum jubent, qui consensum requisitum adhibent, qui adjuvant, qui receptum præstant aliove modo in ipso crimine participant: qui consilium dant, laudant, ad-

sentantur: qui, cum ex jure proprio teneantur vetare, non vetant, aut cum teneantur ex simili jure opem ferre injuriam patienti non ferunt, qui non dissuadent, cum dissuadere debeant, qui factum reticent, quod notum facere tenebantur, hi omnes puniri possunt, si in ipsis talis sit malitia, quare ad meritum poenae sufficiat. Grot. d. l. n. 2.

C A P. VII.

Oblivum.

Oblivum nemo debet exercere illud, quod directè ei non permittitur, Glem. unic. in pr. de Excess. Prælat.

C A P. VIII.

Oblivio.

Oblivione perditur possessio rei immobilis, Gloss. in l. si id quod ff. de acquir. poss. non autem rei mobilis, l. 3. §. Nerv. 13. eod. tit. Fachin. 10. contr. 86. Ex longitudine enim temporis ea præsumitur, l. peregre 44. ff. de acquir. poss. Vacian. conf. 33. num. 49. vol. 1. lapsuque decennii omnis memoria deponitur, Dyn. in reg. præsumitur. de R. Jur. in 6. Joh. Andr. in cap. qualiter & quando. de accusat. per l. Celsus 27. de usucap. Bart. in l. res obligat. de legat. 1. Bald. in l. 1. C. de confess. Corn. conf. 278. In causa. vol. 4. & conf. 324. vol. 3. Mar. Socin. conf. 38. p. 1. Cravett. conf. 65. num. 10. & conf. 75. num. 25. & conf. 28. num. 4. Quare de causa tam quoad inducendam possessionem, quam ad eam amittendam, regulariter super præsumptione oblivionis Dd. decennium præfixerunt. Ex eo enim temporis lapsu oblivionem præcedentis testamenti præsumi, ita ut tempus ipsum concurrens cum hac voluntate contraria testatoris revocationem operetur, ex l. sancimus 27. Cod. de testam. trad. Ruin. conf. 6. n. 2. & seqq. & conf. 10. num. 9. & seqq. & conf. 11. n. 10. ubi hanc esse communem opinionem testatur lib. 2. Paris. conf. 34. num. 47. & num. 38. lib. 2. Guilhelm. Benedict. in cap. Raynuitius, in verb. testamentum. num. 8. de testam. Julius Clar. in §. testamentum. quæst. 91. Johan. Anton. Trigon. sing. 68. num. 3. vers. adde quod text. in d. l. sancimus. Valsq. in tract. de success. creation. §. 17. num. 73. cum seqq. Tutius tamen esse, si hoc arbitrio judicis relinquatur cum glossa communiter approbata, in l. furum. §. in ff. de usucap. sentit. Alberic. in l. 1. num. 16. C. de serv. fugitiv. quod quidem admittit Socin. conf. 2. col. 3. lib. 3. scilicet quoad causandam obligationem duntaxat, non vero quoad controversiam, quare inter eos circa tempus præsumendæ obligationis exoritur, & simul amittendæ possessionis versatur, quapropter priori casu oblivionem præsumi etiam post annum, cum eo testatur Oldrad. conf. 183. factum tale est vacante. col. 12. vers. & si aliqui dicerent, atque ita iudicem pro qualitate personarum & rei, vel ob sexus fragilitatem, quod tempus magnum vel parvum dicatur, arbitrari posse

(D) 4

posse, ad stipulatur Menoch. cent. 1. cas. 2. de arbit. jud. qvæst. cent. 1. cas. 26. adde & Tiracvell. de Leg. b. comubial. in gl. 2. en pouvoir de son Mary a. num. 2. usque ad n. 18. & in l. si unquam, in vers. omnia vel partem aliquam. n. 31. C. de revocat. donat. Ludov. Zundt. in respons. pro uxor. num. 925. cum seqq. Gvid. Papæ decis. 132. n. 2. ita in Principe obliuio & alio multis modis implicito faciliè præsumitur, Ripa in l. quod iussit. n. 47. de re jud. post Geminian. quem citat Socinus sen. conf. 260. col. 2. in princ. lib. 2. & cons. 115. col. penult. vers. Prætere a. lib. 3. Calcan. cons. 124. in fin. Gozad. in cons. 9. n. 35. Paril. cons. 11. n. 132. lib. 1. Ita & in factis implicitis etiam inter vicinos obliuionem præsumit, dicit Bart. in l. si quis delegaverit. ff. de novation. & in l. quod iussit in fin. ff. de re judic. licet in factis egregiis & memorabilibus ea non ita modico tempore præsumatur, de quo casu vide Felin. in cap. in nostris. de rescript. Capi. dec. 69. num. 15. Barbat. cons. 29. col. 8. in fin. lib. 1.

II.

Sape in testamentis & in aliis negotiis spectant iudices, quid per obliuionem factum non sit, l. ult. §. i. de liberat. legat. l. Aristo 3. ff. quæ res pign. obligar. Cujac. ad rubr. de collat.

CAPUT IX.

Obscuritas, obscurum.

Axioma I.

Obscura cum utriusque partis sunt jura, pro possessore judicari solet, cap. in pari 65. de Reg. Jur. in 6. cap. inter 6. extr. de fid. instrum. §. commodum §. Institut. de interdict. nisi adversarius de jure proprietatis aliisque finibus docuerit, cap. ex literis 3. de probation. Wesenb. in parat. ff. de finib. regund.

II.

Obscurum factum ex affectione ejus, qui fecit, interpretationem capere debet, l. rapienda 168. §. 1. ff. de Reg. Jur. Ita in causis testamentorum, si obscurum quid à testatore sit prolaturum, primo omnium, quid testator senserit, inspicit solet, l. 96. l. 114. de Reg. Jur. l. verbum 123. de V. S. Cagnol. ad l. ff. de R. I. simile exemplum vide in l. 4. §. 1. ff. de appellat. ubi Ictus Macer sententiam obscuram explicari vult à iudice, qui illam tulit: sicut & Imp. Justinianus in l. ult. §. 1. C. de Legib. interpretationem Legis dubie peti vult à Principe qui illam condidisset, Phil. Matth. ad l. 96. n. 4. de R. J. ubi n. 9. an & hoc in contractibus obtineat, pluribus declarat.

III.

Obscura verba ad communem intelligentiam sunt reducenda, cap. ex literis 7. extr. de sponsalib. Unde cum plerumque in obscuro sit, an de facto, an de jure controversia sit, l. ult. pr. de jurejur. ac quandoque in rebus manifestis obscuritates & quæstiones ex studio ad suam intentionem introducuntur, Novell. 54. in præfat. ideoque in maximo obscuro id est sequendum, quod Legibus non est contrarium, cap. ult. in fin. dist. 14. nec obscurum per æquè

obscurum solvendum, de quo vide supra lib. 4. cap. dubium §.

Hinc obscuris verbis inter aptos sit contractum matrimonium, contrahentes communem verborum intellectum sequi tenentur, ex literis 7. extr. de sponsalibus, item si testes obscure quid dixissent, post ipsorum publicationem iudex, qui ex officio inquirat, eos examinare potest, cap. cum clamor 53. extr. de testib.

IV.

Obscura per magis nota, & abstrusa per significantiore, alterius etiam lingvæ vocabula rectè interpretamur, l. 5. §. 1. de V. S. Multum ergo utilitatis confert lingvarum collatio, ut si quid in una sit obscurius, id ex altera plenius ostendatur, Aleiat. ad l. 5. §. 1. lib. 4. n. 19. vers. sed excusatur, de V. S. & ibidem Goedd. num. 21. ad l. 5. §. 1. Exempla vid. in §. 1. Inst. de injur. §. item Lex Cornelia. Inst. de publ. judic. l. 1. ff. de furi. l. sunt quædam 9. de extraord. crim.

V.

Quod uno loco obscurius dicitur, ex altero debet declarari, Alex. cons. 192. num. 11. & cons. 197. n. 7. lib. 6. Simon. de Prætit. cons. 64. n. 65. Corn. cons. 152. num. 22. vol. 2. Joh. Goedd. 3. cons. Marpurg. 26. num. 145.

VI.

OBSCURITAS reprobat in omni dispositione, ut in legibus, probat textus in cap. erit autem lex. 2. dist. 4. Anton. Gabr. commun. lib. 2. de sentent. conclus. 7. n. 19. cum seqq. late Cardinalis Tusch. præf. conclus. tom. 5. lit. O. conclus. 53. à princ. & in positionibus, Cardin. Joh. de Anania. Felinus in c. si Simoniaci de Simonia. Nam obscure respondere, & nihil respondere, paria sunt, l. de et ate 11 §. nihil interest 7. ff. de interrogat. act. cum traditis per Soar. tom. 1. commun. opin. lib. 7. tit. 19. n. 139. p. 293. ubi Bellacom. n. 28. Anton. del Re Tiburt. in tr. de juram. ca. lumn. c. 14. n. 73. imò obscure loquens æquiparatur tacenti verum, Bartolus, in l. ea. ff. de contr. empt. Felinus in præf. Decretal. Card. Tusch. dist. lit. O. conclus. 54. n. 13. & aliquando habetur pro confesso, Specul. tit. de deposit. §. 7. vers. 3. & v. 9. Landr. in apostill. & Abb. in præf. Decretal. in verb. difficultatem, circa fin. (Unde & Legem obscuram nobis insidiari, arguit Text. junct. gl. in princip. C. de nov. Cod. faciend. nec quicquam juvare posse ad decisionem causarum, annectit Baldus in l. in ambiguo. ff. de reb. dub. Unde & Bartolus invehit contra scribam quendam, cujus dictamen non intellexit Joh. han. Papa, quia obscurum, in l. quicquid. ff. de verbor. obligat. quoniam imò & ignorantiam juris obscuri excusare ait post Cardinal. in Clem. fin. quæst. 4. de Regul. Felinus in capit. de quarta. col. 8.

col. 8. de præscript. & exceptionem obscuram haberi pro non exceptione, tenet Bartolus l. 3. §. si duobus. ff. de adim. legat. adde & Ludov. Gomez. ad §. sed ista. Inst. de act. n. 28.)

VII.

In OBSCURIS minimum est sequendum, l. semper in obscuris 9. l. semper in stipulationibus 34. ff. de Regulis Juris. cap. in obscuris 31. cod. tit. lib. 6. Tiraqvell. de re tractu lig. §. 30. gloss. l. n. 27. & 29. cum seqq. Rol. conf. 116. n. 32. lib. 3. Alc. respons. 492. n. 6. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præf. 106. n. 17. Card. Tusch. tom. 5. lit. O. conclus. 55. n. 3. (idque tam in contractibus, quam ultimis voluntatibus procedere late deducit Hartm. Pistor. lib. 3. quæst. 4. num. 6. & seqq. Non sufficit, quod alias dici solet, obscura pro non scriptis habenda esse, l. 4. de legat. 1. l. 14. & l. 3. de rebus dub. l. 2. de his, quæ pro non scriptis. Responderi enim poterit distinguendo, utrum obscuritas sit explicabilis vel inexplicabilis. illo casu, si, verbi gratia, in heredis vel alterius potestate sit positum obscuram testatoris sententiam declarare, tum id, quod minimum est, sequimur, posteriori verò si obscurum nullum inter pretem habeat, nihil sequimur: sed obscure (in hunc modum) dictum vel scriptum pro non dictis & non scriptis habemus, Cujac. in Comment. ad d. l. 14. de legat. 1. pag. 1091. lit. e. vide omnino eund. Cujac. ad rubr. ff. de rebus dub.

VIII.

In OBSCURIS inspicitur, quod verosimilius est, l. in obscuris 114. ff. de Reg. Jur. Roman. conf. 35. In casu præsentis n. 5. Cardinal. Tusch. d. lit. O. conc. 55. num. 4. (& quod plerumque fieri consuevit, cap. inspicimus 45. de R. J. in 6.)

CAPUT X.

Observantia, observatio,

vid. supra. Mos Majorum.

Axioma. I.

Observatio cujusvis dispositionis antecedentis, est optima interpretis, l. si de interpretatione 37. l. minime 23. ff. de Legib. l. certi juris 17. Cod. de judic. cap. cum dilectus 8. extr. de consuetud. Bartol. in l. diuturna. ff. de Legib. Panormitan. in cap. 1. num. 14. extr. de const. Bald. ad c. 1. de feud. sine culp. neque ab ea recedendum. Carpzovius 2. respons. 53. num. 9. & 6. respons. 104. num. 6. Buxti. conf. 2. apud Klock. p. 16. adeo ut ex observantia instrumentum minus perfectum fidem mereatur, executionemque obtineat, Bald. conf. 402. in fin. vol. 5. Decianus respons. 31. num. 153. Goedd. 3. Conf. Marburg. 26. num. 26. quæ de causa per observationem declarari actus præcedentis natu-

ram dixit Baldus. col. 136. col. 1. vol. 2. omnesque actus præcedentes, siue inter vivos siue mortis causa factos, observantia subsecuta interpretari, retulerunt Berous conf. 91. num. 16. volum. 3. Ruin. conf. 38. num. 6. vol. 1. Burlat. conf. 326. num. 6. vol. 3. Paris. conf. 35. n. 25. vol. 1. Loffred. conf. 36. num. 8. quia nulla declaratio siue interpretatio dispositionis ambigua melior, quam ea, quæ ex facto postea subsecuto desumitur. Mandell. conf. 62. num. 9. & conf. 64. num. 31. Unde etiam talis observantia subsecuta verbis potior esse dicitur, adeo ut verba dispositionis potius sint offendenda, quam quod ab interpretatione, quæ fit per observantiam, discedatur, Socinus senior conf. 145. num. 1. vol. 1. & conf. 209. num. 4. & conf. 66. num. 11. vol. 3. etiam si appareat interpretationem non esse rectam, procut respondit Cuman. conf. 62. vid. & Cravett. conf. 836. num. 10. vol. 1. Bruckman. conf. 27. num. 14. per observantiam enim subsecutam constat, quid partes senserint, cap. cum dilectus 8. ubi Id. de consuetud. l. minime 23. & facta subsequenter præstant antecedentibus evidentissimum intellectum, Menoch. conf. 32. num. 44. Decian. 1. conf. 51. num. 2. juxta illud vulgatum:

Quod posterius factum
Declarat prius actum.

Unde etiam videmus observantiâ insecutâ omnes defectus præcedentis suppleri, Felin. in cap. sicut. extr. de sentent. & re judic. num. 42. vers. sed contrarium. Sylvan. conf. 66. num. 20. Cravett. conf. 10. n. 4. & conf. 101. num. 3. vol. 1. Ita observantia facit, ut præsumatur compromissum, vel mandatum, Alciat. in tract. præsumpt. reg. 2. præsumpt. 13. num. 21. & conf. 149. num. 3. lib. 5. Hieronym. de Mont. in tract. de finibus. cap. 15. n. 2. Ita observantia declarat ac interpretatur privilegium, Bertaz. 1. consult. decis. conf. 42. num. 32. Consil. Arg. 1. conf. 93. n. 24. Joseph. Ludov. concl. 38. per tot. ex ea etiam induci ratificationem tacitam ex l. 5. l. non tantum. l. honorum 24. ff. rem rat. haberi probat Decius in l. semper qui non prohibet. ff. de R. J. maxime cum in antiquis ex lapsu longissimi temporis versamur, tunc enim præsumuntur omnia recte acta, ac subsecuta ratificatio, l. si filiusfam. 10. C. de petit. hered. Brun. conf. 34. num. 9. Gozad. in conf. 11. num. 16. Cravett. in tract. de antiq. tempor. p. 2. num. 65. Socinus jun. conf. 139. num. 13. & 14. p. 3. Cephal. conf. 240. num. 7. Anton. Gabr. suar. concl. tit. de procur. conclus. 1. num. 14. nec requiri etiam in ea consequentiam, sed sufficere hoc vel semel vel iterum observatum esse, perhibent Cravett. conf. 118. n. 2. Robuster. Rotæ Roman. in decision. p. 1. decis. 382. num. 2. Decianus respons. 31. n. 152. volum. 1. Corn. consil. 188. num. 10. volum. 4.

Declara regulam procedere, quando neque de forma, neque de substantia, neque de initio conventionis vel actus alicujus constat, tunc enim præsumitur, quod talis præcesserit, qualis observantia postea fuerit subsecuta. Secus enim est, quando de initio, origine, & de qualitate contractus constaret, quo casu conventioni statetur, & quicquid in contrarium observatum esset, censetur per errorem commissum, quem etiâ nihil nocere

nocere, nisi in hoc, quod præstet adversario justam causam præscribendi, ait Bald. in l. non idcirco. C. de jur. & fact. ignor. ant. citatus à Paciano. l. conf. 101. num. 15. & seq. Observatio enim major obligatione esse non debet, ut nec implementum ejus, cum non tam hæc, quàm illa debeat esse conformis ipsi contractui, Simon de Prat. conf. 64. num. 3. centur. 1. per l. prout quidque 80. ff. de solut. Gædd. 3. Conf. Marp. 26. num. 129. vide de observantia subsecuta ejusque effectibus Joseph. Ludov. decis. 38. Klock. vol. 3. conf. 142. num. 6. Finckelthuf. observ. 70. num. 7. Gail. 1. observ. 36. Wehner. in voce herkommen. Peregrin. lib. 3. conf. 8. num. 4. Ubi fidesimum concessionum ac privilegiorum interpretem vocat. Costa de fact. ignorant. inspec. 47. latè Francisc. Becc. conf. 101. num. 49. & de statuti interpretatione an sumenda ex observantia, Conf. Arg. conf. 101. num. 49. Vultej. 4. conf. Marpug. 43. num. 34.

Limita in observantia difformi, quia si observantia difformis ostenditur, non venit attendenda. Alexand. 5. consil. 5. numer. 7. & 8. Surdus 3. consil. 313. num. 33. Joh. Baptista Costa de facti scientia & ignorantia. num. 5. Vultej. d. loc. n. 35. & 36.

II.

Quod nunquam ad effectum perductum est, observatum dici non potest, cum observantiam, ut sit, aliquando processisse oporteat, siquidem ut processit, observantia tenenda, Simon de Prat. conf. 21. num. 6. cent. 1.

III.

Observantia tollit omne dubium, Felin. ad c. cum M. num. 8. extr. de constitut. Cephal. conf. 331. num. 31. Joh. Petr. Surdus conf. 140. num. 43. Burlat. conf. 326. num. 6. Aym. Cravet. conf. 201. num. 11. Joh. Vincent. Honded. conf. 6. num. 36. vol. 1. vera enim interpretatio ab ea sumitur, Rolandus à Valle conf. 2. num. 7. vol. 2. etiam si non nisi semel evenerit. Bart. in l. a. num. 7. C. quom. & quand. judex. Decius conf. 4. num. 2. vers. nam etiam per l. Metla 14. §. 1. de alim. & cibariis. legat. neque ut ad consuetudinem, ita ad observantiam ulla præscriptio exigitur, sed absque ulla præscriptione procedit, Cravet. conf. 118. num. 2. conf. 766. num. 8. Freutler. 1. disp. 1. th. 9. lit. A. Cephal. conf. 320. num. 32. Burlat. conf. 162. num. 31. Menoch. conf. 21. num. 15. & maxime prodest ad id arguendum, ita & in præteritum fuisse, Robustien. inter decision. Rotæ Romanæ noviss. part. 1. decis. 382. num. 6. & in futurum quodq; servandum esse, ex l. non possunt 12. & sequent. ff. de Legib. probat Gæddus 3. Conf. Marpurg. 32. num. 64.

IV.

Quoties de speciali observantia judicii inferioris non constat, toties attendenda observantia judicis superioris seu Camere principis §. fin. Inst. de satisdat. quia judicium superius representat ipsum principem.

Limit. Modò observantia superioris judicii rectæ rationi fuerit consentanea, alioqui enim non videndum quid Romæ fiat, sed quid fieri debeat. L. sed licet. 12. ff. de Offic. præsid.

CAPUT XI.

Obstinatio, vid. supra In-correctibilitas,

Axioma. I.

Obstinatio est, in consiliis salutaribus nolle acquiescere, cap. ultim. distinct. 47.

II.

Obstinatus est, qui post inspirationem & revelationem factam, in eo, quod erraverat, perseverat, cap. pen. §. ignosci. distinct. 8. & ideo indignus est veniâ, quia peccat ex malitia, cap. quia 4. in fin. dist. 82. confer can. 4. & 9. caus. 23. qv. 5.

CAPUT XII.

Occasio,

Axioma I.

Qui occasione damni dat, damnum dedisse intelligitur, l. qui occidit 30. §. 3. ff. ad Leg. A. quil. cap. de cetero u. cap. ult. in fin. extr. de homicid. l. pen. solut. matrim. l. si merces 25. §. culpa 4. l. videamus u. §. ult. ff. locat. cap. ult. de injur. cap. sicut 9. extr. de testib. c. Petrus 17. extr. de homicid. cap. si quis 2. cap. ingressus 5. cap. ult. extr. de injur. Ratio, quia iniquum est, quomodocunque alteri damnum dare. Wefenb. in Comm. Cod. ad L. Aquil. 13. l. 6. C. ad L. Jul. de vi publ. G. Ant. disp. feud. XI. tab. 3. lit. F.

Limita, scilicet dando operam rei illicitæ, cap. sicut 9. ubi gloss. & Dd. de testib. a ut licitæ quidem, non tamen adhibita circumspectione debita, l. supulator 31. ff. ad L. Aquil. §. pen. & ult. Inst. eod. Abstit autem ut ea, quæ propter bonum & licitum facimus finem, si quid per hæc live occasione horum præter voluntatem nostram mali acciderit, nobis imputetur. can. de occidendo caus. 23. qv. 1. §. si quis autem 6. ibid. Bartol. de vi & vi armata. Specul. in tit. de injur & damno dato. §. 2. num. 16. Boroll. conf. 47. num. 75. & seqq.

II.

Quæ invidia est, quod occasione rei nostræ profectum est, nobis acquiri, inquit imp. in §. igitur. Inst. per quas personas cuiq; acquir. quod intelligendum de causa proxima, non de remota, ut iterum docet Imp. in l. ult. §. 3. ibi, quod occasione rei fuit orram. C. de furt. unde longe aliud esse occasione rei nostræ & aliud ex re nostra provenire, apparet ex l. 2. de revoc. l. ult. §. 3. de furt.

III.

Occasio inter causas referri non potest, Be-sold. p. 2. conf. 55. num. 66. Nebelkræ decis. 13. p. 159. Finckelthuf. observ. 25. num. 24. siquidem occasio & causa differunt. Occasio enim est accessio causæ, verbi gratia, causa acquirendi legati est voluntas testatoris, occasio mors ejus, l. 31. de mortis caus. donat. causa dominii acquirendi per usucapionem est Lex XII. Tabularum: Occasio contractus seu conventio bona fide facta,

ex qua res aliena mihi tradita est, l. 33. cod. Sic in homicidio causa est fraus occisoris, & malitia animi: Occasio ictus gladii: Sic in homicidio non voluntario, causa est fatum: Occasio, ictus calcis vel percussio levis, Cuiacius in Comment. C. ad tit. de usucap. pro empt. & ad Leg. Corneli de sicar. Sic denique bona fides in usucapione præstat possessori occasionem, non causam usucapiendi, quia causa usucapionis est Lex XII. Tab. uti modo dict. Quandoque tamen in iure occasio idem operatur quod causa, hinc Castrensis peculio annumeratur non tantum quod filiusfamil. ex militia, sed etiam occasione militiæ acquirat. Brunnem. C. de Silentiar. n. 9. in fin.

IV.

Ex occasione quædam magis contingunt, quam ex iure, l. 2. de reis. ubi Cuiac. in Paul. juxta proverbium: Mehr Glück als Recht. Quæ ratione etiam in iure sæpe occasio præstat rationem decidendi, ut in l. non est singulis 176. de R. I. quia jura constituuntur vel maxime in iis, quæ plerumque accidunt, l. 3. & seq. de LL.

V.

Occasio juris ad iniquum dispendium trahi non debet, cap. quod res 25. extr. de privilegiis. nec occasio peccandi præberi jurantibus, cap. 1. de jur. jur. in 6. neque etiam occasio danda per malum exemplum, cap. nolo 10. 12. q. 1. nec per favorem, nec per auxilium, cap. si res 1. in med. 14. q. 6. occasionem enim causæ quæ præstat, ita puniri debet, sicut is, qui ipsam causam præstat. cap. presbyterum 7. extr. de homicid. ac occasionaliter aliquis homicida dicitur. cap. si quis 5. extr. cod.

CAP. XIII.
Ocularis inspectio,
Oculus.

Axioma I.

Ocularis inspectio omnium firmissima est probatio, l. Si irruptione 8. §. ad officium 1. ff. fin. regund. l. q. tutor 7. §. 1. ff. de administr. tut. Gail. 1. observ. 29. n. 9. eaque cuicunque probationi prævalet, Azo in summa. C. ad L. Aquil. Alex. conf. 124. vol. 1. & conf. 85. vol. 2. Matth. de Afflict. rubr. 21. n. 71. Borcholt. Inst. lib. 3. tit. de gradib. vide & de oculari inspectione tractatum Joh. Lescut. lib. 3. Roding. lib. 3. Pandect. Cameral. tit. 14. Dicitur enim probatio per aspectum & evidentiam facti, superlativa omnium probationum, Bald. in l. contra negantem. C. de probat. in fin. Jafon. in l. cum qui §. in popularibus. col. 3. ff. de jur. jur. cum quibus congruit illud Horatii de Arte poetica.

Segnius irritant animos emissæ per aures,
Quam quæ sunt oculis subiecta fidelibus.

Quoniam sunt verissimi illi sermones, qui concordant rebus sensatis, Natta conf. 269. n. 6. Bald. in l. Deo nobis. vers. sed ponamus. C. de Episc. & Cler. Et certior aures arbitri est oculus, gloss. fin. Inst. de gradib. in fin. & in l. si irruptione. ff. fin. regund. Paris. conf. 95. num. 19.

vol. 1. Socinus jun. conf. 61. vol. 3. siquidem quod oculus videt, nemo fideliter negat, Motan. in tract. de fin. reg. cap. 30. num. 3. Et quod patet expressè, non est monstrare necesse, Bald. conf. 388. num. 6. vol. 1. Wesenb. conf. 58. num. 14. vol. 2.

II.

Transientium merces in locis finitimis & portibus inspiciendi jus habent constituti officiales & vectigal exigendi, nec prævalet contumacia & dignitas ejus, qui inspectionem fieri non permittit eò colore, quod dicat se festinare. Non tamen ob id aliquid ab iis extorqueri potest. Perez. C. de Curios. & Station. n. 5.

III.

Ad ocularem inspectionem adhibentur periti in arte, Geldmesser, Baumeister, Wundtztzt, aliq; opifices jurati, geschworne Meister. Pacian, de probat. l. 47.

IV.

Ocularis inspectio fit non tantum ad instantiam partis, sed & ex officio, estq; utilis judici, partibus, testibus. Berlich. P. 1. Concl. 46.

V.

Ocularis inspectio necessaria est in novi operis nunciatione, agrimensione, lapidum positione. Inspici quoque solent muri, termini, alvei mutatio, sepulchra, epitaphia, itemque carcer, corpus vulneratum, partus. Ruland. de Commiss. P. 2. §. cap. 4.

VI.

Oculos castos non tantum sufficit custodire, sed etiam linguam, cap. ex merito 13. in fin. 6. q. 1. Oculus enim impudicus impudici cordis est nuncius. cap. nec solo 12. 32. q. 1. 5.

VII.

Oculum Dei tangit, qui injuriose justos tangit. cap. accusatio quoque 2. q. 1. 7.

CAP. XIV.
Occultum.

Axioma I.

Occultum esse, seu non apparere, & in rerum natura non existeret, censetur paria, l. in lege fundi 77. ff. de contr. Empt. Unde Javolen. ait: Lapidicinas nullas esse, nisi quæ apparent.

II.

Occultum est, quod quamvis extet, sic tamen latet, ut divinari humanitus non possit, l. si fidejussor 29. §. si cum debitor 2. ff. mandat. Ignoscendum enim est (ait Ulpianus) si non divinavit, debitorem solvisse, l. Si putator 31. in fin. ff. ad Leg. Aquil. Hinc ex diuturna occultatione præscriptionem falsitatis & simulationis oriri, dixerunt Menoch, lib. 2. præsumpt. 91. num. 4. & 5. Cravett. conf. 179. num. 5. Cachéran. decif. 117. num. 9. ita occultam donationem non carere suspitione, adeoque non valere, ait cap. unic. extr. ut Ecclesi. benefic. & occultè infamantes non esse audiendos, habes in cap. inquisitionis 21. extr. de accusat. ita & in delictis in universum, quo occultius & impunitius flagitia committi possunt, iis deprehensis eò acerbius & majori

& majori cum severitate sunt castiganda. l. presbyter 8. C. de Episc. & Cleric. Welenb. in parat. ff. de furib. balnear. in fin. ita vasallus, occultans protocolum investiturae, perdit feudum, Afflict. in c. Vasallus si feudum. num. 14. si de feud. erit. contr. ubi quomodo ea etiam probetur, declarat. Ad de Valasc. de Jure Empb. q. 8. num. 11. G. Anton. dist. feud. XI. ch. 3. g.

III.

De occultis excessibus non judicat Ecclesia, sed de manifestis tantum, cap. Tua 34. extr. de Simonia. Oldendorp. 2. Conf. Marp. i. num. 27. sed sunt illi relinqvenda, qui solus novit corda filiorum, cap. consulisti 2. q. 5. Si enim omnia in hoc seculo vindicata essent, locum divina judicia non haberent. cap. si omnia 7. 6. q. 5. 1. Sic Christus Matth. 7. & Luc. 6. Nolite (inquit) judicare, & non judicabimini, & 1. Corinth. 4. item Luc. 6. Estote igitur misericordes. Hoc loco (inquit Beda in homiliis) nihil aliud precipi existimo, nisi ut ea facta, quae dubium est, quo animo fiant, in meliorem partem interpretemur. Quod enim scriptum est, (Matth. 7.) ex fructibus eorum cognoscetis eos, de manifestis dictum est, quae non bono animo fieri possunt, ut stuprum, blasphemiam, furta, ebrietates, & similia, de quibus etiam nobis judicare permittitur. Sicut igitur occulte peccans, occulte puniri debet. cap. quod situm 7. extr. de penitent. & remiss. cap. si peccavi. 19. Ergo ipsa 2. q. 1. ita & de occultis rebus in inquisitionibus faciendis nec dicendum, nec querendum, sed de his tantum, de quibus fama praecessit, cap. qualiter 17. extr. de accusat.

IV.

Occultatio est suspecta & punibilis. Hinc si se occultaverit heres, qui incapaci hereditatem restituere tacito fideicommissio gravatus est, exutus omni patrimonio suo in insulam deportatur, l. un. C. de his qui se deferunt. Quod verum tantum est, si se studiosè celet, non si saltem differat se deferre. Perez. C. d. t. num. 5.

CAP. XV.

Occupatio, confer supra Impedimentum.

Axioma I.

Licet alicui pacisci, ut fas sit rem suam invadere, l. 2. C. si serv. export. veneat. Unde etiam de jure naturali, quod ante nullius est, id etiam occupanti conceditur, §. 12. Instit. de rer. divis. l. 3. in princ. ff. de acq. vir. domin. Ita ferae in alieno fundo, pisces in alieno stagno capti capientis fiunt, licet capiens prohibitus fuerit illum fundum ingredi, l. 1. §. 1. l. 3. §. 14. de acq. vir. poss. l. 13. §. fin. de injur. non autem vulnerata bestia. Nihil autem interest, si manu mea si ve laqueo illas capiam, adeo ut contra eximentem eas è laqueo agere possim, l. 55. de acq. vir. rer. domin. Perez. C. de venat. ferar. n. 8. seqq.

II.

Res pro derelicta habitata sit occupantis, l. 85.

de acq. vir. domin. tot. tit. ff. pro derelict. sed hodie haec bona ut omnia adempta fidei occupat. Perez. C. de bon. vacant. num. 22. Principis enim est disponere circa ea, quae sunt nullius, propterea principes hodie sibi inventos thesauros & feras sylvestres vindicant. Perez. C. de thesaur. num. 14. seqq. Brunnem. ibid. Huc autem non referenda bona naufraga, quae naufrago restituenda, nisi intra annum non repetantur, vel sint infidelium. Brunnem. ad l. 1. C. de Naufrag.

III.

Occupatio auctoritate Judicis facta favorabilior est ea, quae propria auctoritate fit; contra hanc enim biennii, contra illam vero saltem sex mensium praescriptio dominum fundi deserti removens locum habet. Brunnem. ad l. 7. C. de Censib. in fin. & tot. tit. C. de om. agr. desert.

CAPUT. XVI.

Odium.

Axioma I.

Odio alterius nemo est praegravandus, c. si Episcopum 13. 16. q. 6. ubi delictum personae in damnum Ecclesiae non est vertendum, & c. Episcopo 7. eadem q. 6. ubi propter Abbatis peccatum possessio Monasterii non tollitur, l. si quis 33. §. legis 1. C. de inoffic. testam. ubi hoc iniquum judicatur, ut alieno odio quis praegravetur, & ideo penitus delendum, imò crudele ibi hoc esse existimatur. cap. non debet 22. de R. I. in 6. Pantichman. p. 1. q. 6. praet. q. 14. n. 98. vid. sup. lib. VII. c. gravamen.

II.

Odium nisi prius quis in corde dimittat, non potest agere poenitentiam, cap. falsas 6. de poenitent. dist. in c. 1. cap. quomodo 41. in fin. de consecrat. dist. in c. 4. & ideo diuturnum odium qui non dimittit, admonitione per presbyteros facta, à coetu fidelium est expellendus, cap. placuit 9. dist. in c. 9. unde & in fratribus odium fraternum & homicidium judicantur ad paria. cap. homicidiorum 24. de poenit. dist. 16.

III.

Odio debent haberi peccata, non homines, cap. odio 2. dist. 86. cap. duo 35. 23. q. 4. odisse igitur se vitia probat, qui delinquentes arguit, cap. facientis 3. §. 5. lib. ar. dist. 86.

IV.

Ut amore, cupiditate, timore, ita odio humanum judicium pervertitur, cap. quatuor 78. 11. q. 3. Magistratus ergo odio moveri non debet, clem. 1. §. propter. de heret. neque iudex odio indulgens judicare, cap. 1. de sent. & re judic. num. 6. imò & Clericis odia & emulationes ut fugiant, indicium est. in cap. his igitur 3. dist. in c. 23. Unde etiam & testes non nisi odio remoto ad testimonium dicendum admittuntur, l. licet 47. extr. de testib. c. omnes 133. q. 5.

V.

ODIA sunt restringenda, l. cum quidam 18. ubi dicitur hereditates non esse adjuvandas. ff. de liber. & possib. cap. renovantes

vantes 6. *distinct* 22. c. odia 15. de *Regulis Juris*. lib. 6. cap. *statutum* 22. de *Elect.* in 6. *Agid. conf.* 9. n. 20. & 21. Ubi quod maxime odiosa materia est restringenda, quando lex est super facto negativo, Robles de *represent.* lib. 2. cap. 14. n. 10. & Federicus de Senis *conf.* 25. n. 4. in fin. *vers. insuper.* Ubi quod dispositio odiosa loquens de Monachis, non extenditur ad Canonicos Regulares, & quod constitutio odiosa loquens de prioratu Conventuali, non habet locum in dignitate Conventuali diversi nominis, ut est Præpositura, Calder. *conf.* 328. alias. 1. de *pecul. Cleric.* ubi quod constitutio loquens de Abbatibus, quod eorum sponsalia applicentur Camera Apostolica, non habet locum in Abbatibus habentibus mensam communem cum Monasterio, quia succedit Monasterium, cui in materia odiosa, si non est dictum, non debet fieri præjudicium. (Unde videmus, quod in odiosis statutis interpretationes ejusmodi ex conjecturis desumptæ locum non inveniunt, sed potius eorum verba strictè accipienda, & ne latum unguem ab iis recedendum sit. Glossa in cap. *cupientes*. §. *quod si. de Elect.* in 6. Gloss. & Dd. in *Auth. quas actiones. Cod. de sacros. Eccles.* Decius *conf.* 679. incip. *Viso eleganti.* Hartm. Pistor. 1. *quest. pract.* 16. num. 23. quod idem etiam ad casus poenales, utpote in quibus extensiva interpretatio (quia stricti juris) non admittitur, extendit Bald. in l. *cum proponas. col. fin. C. de hered. Inst.* & *subst.* exemplo fit substitutio, quæ licet de uno casu ad alium extendatur, l. *fin. Cod. de Inst.* & *subst.* attamen ubi de odio & poena agitur, extensio non fiet. Bart. in l. *pater Severi. nam. in princ. ff. de cond. & demonstr.* item licet nomine venditionis alii contractus comprehendantur, l. *statu liberi* 29. §. *Quintus. ff. de statu liberi.* in materia tamen odiosa stricta fit interpretatio, ut tantum pro venditione accipiat, ut notat Bartol. in l. *qui duobus. ff. ad Legem Falcid.* Sic licet appellatio heredis veniat heredis heres, l. *fin. Cod. de hered. institut.* in materia tamen odiosa hoc non procedit, ut ait ibidem Baldus *quest.* 22. *fac. text. in l. qui liberi. §. hæc verba. 4. ff. de vulgari & pupill. substitut.* & finaliter in odiosis a persona non recedit, not. Bartol. in l. *multa. de condit. & de monstr.* Baldus in l. 30. *opposit. Cod. de his quæ poen. nom.* Ludovicus Gomez. ad §. *sic itaque. Institut. de actionib.* n. 29.) Exornant ad plura Thomas de Thomasser in *floribus legum*, reg. 209. Josephus Aldr. de re-

lig. *disciplin. tuenda libr.* 2. cap. 2. num. 6. Monet. de *distribut. quotid.* p. 1. *quest.* 10. n. 1. Josephus Sesse *Aragonie decis.* 18. num. 102. & *decis.* 45. num. 27. Marcus Anton. Genuenf. in *practic. Ecclesiast. quest.* 541. Cardin. Tusch. *practic. conclus.* tom. 5. lit. O. *conclus.* 67. per totam. Menochius *conf.* 900. num. 13. Johan. Anton. Mangil. de *imput. quest.* 52. num. 19. Ecclesiæ tamē favore non restringuntur odia, sed ampliantur. Marc. Anton. Genuenf. *dict. quest.* 541. & etiam publicæ utilitatis favore, l. 1. §. *fin. C. de caduc. tol. len. l. quemadmodum.* 9. *Cod. de agricol. & cens. lib.* 12. Johannes Maria Novar. *quest. forens. libr.* 1. *quest.* 156. n. 6.

VI.

ODIUM in hac materia non accipitur formaliter, prout importat appetitum dissonantem a charitate, de quo S. Thom. 2. 2. *quest.* 34. & cap. 1. ubi glossa de *rejudic. lib.* 6. sed accipitur latius, prout significat tedium & molestiam, in quo sensu reperitur passim apud bonos Auctores, & ita comprehendit ea, quæ præstant materiam odii, id est, fastidii, cujusmodi sunt omnia illa, quæ poenam, vel dispendium alicujus continent, & primo aspectu videntur acerbæ & injustæ. Per contrarium verò, favor in hac materia dicitur, quicquid favorem & benevolentiam provocat, & ita gratiam, ut utrumque bene deducitur ex l. *qui exceptionem* 40. in *princip. ff. de condit. indebit.* & l. *quod favore* 6. *Cod. de Legib. juncto cap. quod ob gratiam* 61. de *Regulis Juris. lib.* 6. An & quando dispositio censeatur odiosa, aut favorabilis, colligitur ex principali intentione disponentium, Tiraqvell. de *retract. lig.* §. 30. gloss. 1. n. 5. Sanch. de *Matrim. lib.* 1. *disp.* 1. n. 4. In dubio verò potius est considerandus favor, quam odium, Gonzal. ad *reg.* 8. *Cancell.* §. 6. *pro æm. n.* 37.

Amplia Axioma, ut in odiosis non admittatur extensio etiam ex identitate rationis, Corset. in *sing. verb. extensio. il.* 2. num. 1. Tiraqvell. de *retractu, in præfat. num.* 62. & 63. Honded. *conf.* 95. num. 98. & 112. lib. 1. Farinac. *fragment. crimin.* p. 2. lit. E. num. 115. ubi num. 117. subdit, quod extensio non conceditur ex identitate rationis, etiam quod ratio sit expressa in dispositione, quando sumus in materia odiosa, & odium est irrationabile. (Quapropter odiosam materiam ac dispositionem restringendam esse ad actum primum, nec ulterius extendendum, ait Cravetta *conf.* 161. n. 7. cum ibi allegatis, ita quidem, ut non habeat locum, etiam in

(E)

alio

aliocasti mixto, Decius *conf.* 213. *num.* 3.
 & *conf.* 555. *num.* 2. multo minus ad aliam
 personam, Wefenb. *p. 2. conf.* 71. *n.* 13. imò
 ubi causa odiosa cum favorabili concur-
 reret, odiosa prevalere, illa magis specta-
 ri debet. Joh. Andr. Geminian. Anchar.
 & Franc. *in cap. ult. verb. similibus. de*
verb. signific. in 6. Menoch. recup. posses.
rem. 1. num. 16. ubi hoc *n.* 18. verum esse re-
 fert, si quæ sui origine favorabilis esset, &
 jam ad non expressos casus se extendisset,
 ad quos cum se extendere datum non es-
 set, lege expressa cautum est, prout testa-
 tur Imp. *in l. ult. Cunde vi. l. si coloni 14. C.*
de Agricol. & censit. quæ cū demonstrent,
 extensionem non esse concessam, osten-
 dunt pariter regulam odiosam esse.

CAPUT XVII.

Offensio.

Axioma. I.

Offensio publica ubi non adest, ibi vindicta
 publica esse nequit. Arcan. *in cap. de infantibus.*
n. 4. vers. Baldus autem, in loco præallegato. col. 2.
extr. de his qui fil. occid. Bald. in l. data opera n. 5.
vers. ex hoc sequitur. col. 2. C. qui accusare non poss.
 Pacian. *1. conf.* 150. Offensio enim potius est tri-
 buenda causæ, cui magis convenit. Cephal. *conf.*
35. n. 4. Farin. 1. conf. crim. crim. 67. n. 9.

II.

Offensiones geminatae gravius puniuntur,
 quam simplices, *l. nunquam plura 2. ibiq. commu-*
niter Dd. ff. de privar. delict. Geminata enim vim
 majorem habent, quam simplicitas, *Dd. in l. ba-*
lista. ff. ad Trebell. & duo vincula plus ligant,
quam unum Novell. 84. Unde Bart. & Angel. in l.
1. C. de superexalt. trad. quod delictum non ca-
pitale, ob reiterationem efficiatur capitale, cui
assentit & Marfil. sing. 378. numer. 1. Mascard.
conclus. 838. num. 1. add. & Farin. 1. conf. crim. conf.
102. n. 15.

III.

Offensionis actus quandiu durat cum metu
 vitæ periculo & terrore armorum oppugnato
 non præscribitur modus defendendi. Wefen-
 bec. *1. conf.* 19. *num.* 67. quia verba non dantur
 ad mensuram, nec habet is stateram in manu.
 Bart. *in l. 3. numer. 4. & 5. ff. de just. & jur. Hyp-*
polit in l. 1. in pr. & 5. ff. de sicar. Unde & defen-
sio præsumitur tempore & casu licito facta. Ja-
son. in d. l. 3. numer. 8. per l. non solum 8. S. sed
ut probari 5. de oper. nov. nunciat Hyppolit. sing.
505. ex pace per tot. Et semel offensio præsumi-
tur offendere ad sui defensionem. Gandin.
tract. malefic. tit. de defenf. reor. Bart. in l. 1.
n. 10. & Bald. ibid. Cunde vi Wefenb. 1.
conf. 19. num. 9.

CAP. XVIII.

Officium. Officialis.

Axioma I.

Ad officium publicum electus, sit idoneus eo
 tempore, quo eligitur, Bart. *in l. impuberem. &*
ibi. Bald. ff. ad Leg. Cornel. de fals. per l. si pater tu-
us 8. C. quando provocare non est necesse. & ibi
Matthesian. l. excusantur 2. in princ. ff. de excu-
sar. tuor. cap. si eo tempore 9. de rescriptis in 6. Hon-
them. 1. de art. Notar. cap. 18. n. 7.

II.

Officium publicum nemo debet deferere,
 nec ab eo sine licentiâ abesse, Perez. *C. de decu-*
ration. num. 43. seqq.

III.

Officii necessitas excusat à præsumtâ calu-
 mniâ: Itaque advocatus fisci contra aliquem
 ob crimen delatum agens & succumbens non
 incidit in pœnam, modò evidens calumnia
 abfit. Brunnem. *ad l. 2. C. de delat.*

IV.

Officialis non præsumitur negligens Brunn.
ad l. 10. C. de annon. & trib.

V.

Officiales publici immunes esse debent à mu-
 neribus Personalibus, per quæ in officio im-
 pedirentur Brunnem. *ad l. 3. C. de can. largit.*
titul.

VI.

Officiales publicum habent salarium, ut sine
 concussione & damno privatorum ratiocinia
 tractent, itaque pro apochis datis nihil à col-
 latoribus possunt exigere Perez. *C. de discussor.*
num. 3.

VII.

Qui publicam personam sustinent, debent
 munere suo fungi per se, non per alium, cujus
 non est electa industria, Perez. *C. de can. largit. et*
num. 6. & delictum, ex quò salus publica peri-
clitatur, imputatur domino proponenti, Brunn.
ad l. 2. C. de condit. in publ. horr.

VIII.

Officiorum functiones non sunt confunden-
 dæ, licet officia sint ejusdem ordinis: itaque
 compensatio non admittitur apud unam statio-
 nem fisci, quod alia fisci statio debet *l. 1. C. de com-*
pens.

Limita in causis privatorum, e. g. divisæ tu-
 telæ; in his enim confusio & compensatio et-
 iam apud diversas stationes permittitur *l. 36. ff.*
de admin. tut.

IX.

Officia non sunt hereditaria.

Declara: possunt tamen concedi patri, ut in
 illis nominet filios successores: hinc si pater
 nullum nominavit, censetur nominatus senior
 filius, quod si filium non habuit, succedit in of-
 ficiu hares ab intestato. Si plures sint he-
 redes, officiumque habeat annexam Jurisdictionem,
 ad omnes transit, qui vel alternatim vel
 per vicarium illud administrant. Perez. *C. de*
tabular. num. 5. 6. 7.

X. Ne-

X.

Nemo ad novum officium aspirare vel promoveri debet, nisi de anteriori rationes reddiderit. l. 4. C. de Susceptor. & literas absolutorias producat. Perez. ad d. 1. num. 19. 20. Et, si propter delictum in officio publico condemnatus sit, non poterit idem officium rursus gerere, licet principis rescriptum proferat. l. 2. C. de Palat. sac.

XI.

Officium impar & inferius priore suscipere semper turpe & ignominiosum est. l. 2. C. de prof. d. cum gl. C. 6. ubi text. dicit, nihil interesse, utrum quis sit adhuc in dignitate positus, an non sit. Ascendendo enim conferri debent honores, l. ut gradatim ti. ff. de muner. & honoribus. l. quæ utiliter 45. ff. de negot. gesti. non descendendo, ut ait gloss. in d. l. 2. ibique Bald. quia inquit non cogitur quis incedere retro circa honores, & qui semel assumptus est ad Digestum, non cogitur redire ad volumen. d. l. 2. C. de prof. fessorib. cap. cum in tua 44. de testib. & aest. quia hoc pertineret ad injuriam nominati, & electi imminutionem, & contra rationem, ac esset parvi facere majorem ordinem prius ablatum, ut ait Lucas de Penna d. l. 2. per c. 1. de translat. Episcop. vid. & Wesenb. consil. 40. num. 58.

XII.

Officium publicum bonæ fidei præsumptionem inducit. Andr. Sicul. per illum text. in proem. Clem. pag. 18. col. 1. in fin. secundum impress. Lugdunensem parvam. Jas. in l. decem. col. 8. de V. S. post. Bald. in l. errorem. col. 1. C. de test. Ludov. Gomez ad §. ex maleficiis. Inst. de arb. Unde & officium omne auctoritate vel utilitate publicum dicitur officium necessarium quod recusari non potest. Dec. in l. viritus. ff. de R. A.

XIII.

Officium suum nemini nisi imploranti Judex impertit. l. 4. §. hoc autem iudicium §. ff. de clam. infest. Marc. Mant. sing. 336. numer. 3. Stultus enim censetur, qui aliter & de alio pronunciat, quam à partibus petitum est. Sebastian. Vant. de nullit. process. tit. de nullit. ex defect. process. ac form. ipsius sentent. num. 97. Jason. ad l. vinum. num. 23. de reb. cred. Menoch. consil. 199. num. 33. Goedd. 1. consil. Marp. 26. n. 183.

XIV.

Qui officium omittit, non debet fructus lucrari. l. 1. C. de his quib. ut indign. ubi Bald. num. 1. hoc exemplificat his verbis: Hoc est aperte contra Clericos, qui non deserviunt in divinis, ut tanquam indigni teneantur ad restitutionem omnium fructuum; unde & beneficium feudi amittere dicitur, qui præstare servitium non vult. vid. text. in c. 21. F. lib. 1. quæ regula aliquando fallit in tutore. vid. Hartman. Pistor. obs. 124. n. 8. & seqq. quem citat & Carpzov. 2. consil. 11. de fin. 40.

XV.

Officium desiderantibus negandum, fugientibus vero offerendum est. l. 1. C. de Episc. & Cleric. cap. in scripturis. in pr. §. 6. qu. 1. cap. officii 38. ubi Abb. de Elect. P. Theodor. disput. crimin. 9.

ib. 6. B. quia officia & dignitates ordine & decenter, & quidem dignis tantum atque merentibus sunt concedendæ. d. l. ut gradatim n. de muner. & honorib. Decian. §. tractat. crimin. cap. 21. num. 10. nec ullus seipsum officio ingerere debet. cap. per nostras 26. extr. de jure patronat.

XVI.

Finito officio molestias & pericula finiri consentaneum est. l. ult. C. de peric. tutor. Wesenb. in parat. ff. quando ex facto tutor. hinc quoties quis ex necessitate officii contraxit, toties officio deposito à contractu liberatur. Exemplum in tutore finitâ tutelâ, ubi non ipse sed pupillus utiliter convenitur. l. penult. quando ex fact. tut. vel Curat. l. 1. Geodem. Carpz. Lib. 5. resp. 77. Berlich. Decis. 13. seqq. idem est in Magistratu finito officio. l. 3. §. 2. ff. de admin. rerum ad Civit. pertin.

Limita (1.) nisi forsan tutor ob processum calumniosum motum in expensas sit condemnatus. l. 9. §. 11. C. de admin. tut. (2.) nisi tutor bona sua pro pupillo oppignoraverit. l. 9. C. de pred. min. & hoc casu tantum tenetur actione hypothecariâ.

XVII.

Princeps nec motu proprio alicui officium concedendo non præjudicat illi, qui habet titulum anteriorem, requiritur enim expressa cessatio prioris concessionis. Perez. C. de cohortal. & princip. num. 20.

XVIII.

Qui habet unum officium, non debet aliud affectare, & si illud acceptet, non tantum officio obrento sed & salariis & privilegiis prioris officii privatur, nec valet rescriptum desuper nisi motu proprio ex certâ scientiâ obtentum. Brunnem. C. de cohort. & princ. n. 6.

XIX.

Officia & onera sunt partienda. cap. ult. extr. de offic. archiepisc. & presbyt.

XX.

Officium nullus debet usurpare, quod ad ipsum non pertinet. cap. tua. 19. in princ. extr. de homicid.

XXI.

Officia singula in Ecclesiis personarum assiduitatem desiderant. cap. adhuc 13. extr. de præbend. & dignit. Officium enim maxime Ecclesiasticum diligenter debet exequi c. penult. dist. 18. cap. presbyter. 2. dist. 91. ac plus corde quam voce est exercendum. cap. 1. distinct. 92. Officio ergo negligenter fungenti à superiore coadjutor dari debet. cap. grandi 2. de supplend. negl. Prælat. in 6. vel si Clericus officium divinum non expleat, deponi potest. cap. ultim. distinct. 92. propter scandalum enim ab officio suo. cap. de Rectoribus 9. extr. de Cleric. egrotis. vel propter negligentiam quis removeretur. cap. cum ad 6. extr. de stat. monach.

XXII.

Officia singula singulis sunt committenda personis. cap. cum 32. de præbend. & dignit. in 6. cap. 1. distinct. 89. c. cum singula de præbend. in 6. P. Ancheran. consil. 154. pag. 75. num. 2.

(E) 2

XXIII.

XXIII.

Officii necessitas excusata esse debet. l. 2. de his quæ ut indignis. textus elegans in l. 2. ibi: voluntariam accusationem & officii necessitatem multum interest. C. de calumniator. vide supr. lib. 12. cap. Necessitas. axiom. 4. late Menoch. 1. respons. 244. num. 44. & seqq.

XXIV.

Ad officia, præsertim pecuniaria, promoti jurare debent se pro justitiâ ratione sine dolo & fraude officio fungi velle. lib. pr. C. de erogat. milit. annon.

XXV.

Officiorum emptio & venditio noxia & prohibita est. Perez. C. de perfectissimar. dignit. num. 4. s. nisi quæ in nudo ministerio consistunt, obtentâ tamen licentiâ Principis moderato pretio. Brunem. C. eod.

XXVI.

Puniendi illi sunt, qui alienis officiis se immiscuent. l. 1. C. de apparit. præf. anon. nec quidem immixtio fieri potest sub prætextu, quod collega sit & alter consentiat l. 2. C. de Execut.

XXVII.

Officia & dignitates nondum vacantes solus princeps concedere solet sine vel cum titulo, salario vel accidentiis. Perez. C. ut dignit. ordo servetur num. 10. & tit. C. de primicer. num. 7.

XXVIII.

Quæ fiunt in officio, facta præsumuntur ratione officii, secus si fiant ante vel post officium. Besold. Consil. num. 11. & seqq.

XXIX.

Officiali testanti de gestis in officio creditur; secus si testetur de actu, qui ad ejus officium non pertinet. Stamm. tract. de servit. person. l. 2. cap. 18. num. 9. neque creditur officiali in grave præjudicium alterius. Bart. in l. 6. ff. de Custod. reor.

XXX.

OFFICIUM suum nemini debet esse damnosum. l. sed & si quis 7. ff. quem. admod. testam. aper. l. inter officium 5. ff. de rei vend. l. post legatum 5. §. advocatum 13. ff. de his, quibus ut indign. l. videlicet 29. ff. ex quibus causis major. l. si servus 61. §. quod vero 5. ff. de furtis. l. cum quædam 26. Cod. de admin. tut. cap. pervenit 1. de fidejussor. cap. cum non deceat 30. de elect. lib. 6. Surd. cons. 19. num. 12. Menoch. cons. 228. num. 13. & cons. 58. num. 61. & cons. 570. num. 3. Escob. de ratiocin. cap. 7. num. 57. & comput. 17. num. 5. Thom. de Thomass. in floribus legum. regul. 211. Monet. de distrib. quotid. p. 2. quæst. 11. n. 8. Card. Tusch. pract. conclus. tom. 5. lit. O. concl. 94. (non enim quisquam contra suam utilitatem tenetur alii providere. Welsenb. in paratit. de contrar. tutel. act. n. 4. & in

Comm. C. de sportul. n. 24. unde etiam nec tutor alere tenetur pupillum. l. 3. §. aut ubi pupill. educar. Quod verum intellige scilicet, ex ipso officio; secus si ex culpa ejus damnum acciderit. l. 3. in fin. ff. qui satisfac. cog.

XXXI.

OFFICIA duo quis regulariter gerere & obtinere non potest. l. si plures 9. ubi gloss. ff. de pactis. l. 14. Cod. de Assessor. & domest. facit text. juncta gl. in cap. diver. sis. de Cleric. conjug. & in c. cum singulis. de præbend. lib. 6. (unde quando Episcopus prodesse pariter & præesse potest, non debet cedendi licentiâ postulare, aut etiam obtinere. cap. licet 18. de Regular. Tirac. de constituto part. 3. limitat. 30. n. 38. Anchar. consil. 423. n. 3. ubi declarat procedere respectu ejusdem actus, non verò diversorum, & quando duo officia principalia habentur, non verò quando unum est principale, aliud accessorium, refert Cardin. Tusch. d. tom. 5. lit. O. conclus. 97. Poena autem habentis unum officium, & acceptantis aliud, est quod caret acceptato, & privatur salario primi. l. quisquis 14. C. de cohort. lib. 12. ubi Bart. Rom. cons. 393. Cardin. Tusch. d. conclus. 97. n. 3. n. 26. cum seqq. post Alex. consil. 157. Viso. n. 2. & seq. limitat in iis, quæ sunt voluntariæ jurisdictionis, quia duplicem personam quis potest repræsentare, & Notarius potest rogari de suo testameto, ut Notarius, & disponere ut privatus, respectu tantum sui ipsius, non quoad alios,

CAP. XIX.

De Officiis humanitatis.

Axioma I.

Quodcumque alteri non nocet, mihi verò prodest, ad id alter compelli potest. l. in summa ff. §. 2. de aqua & aqua pluvi. arcend. Exemplum est in actione ad exhibendum tot. tit. ff. ad exhib.

Limita, ut procedat (1.) quoties quis agit ad juris sui persecutionem, secus si novum jus acquirere velit, (2.) quoties aliquis damnum passurus esset.

CAPUT XX.

Officium Judicis.

Axioma I.

Officium judicis nullam præsupponit obligationem, seu quæ tantum ex officio judicis debentur præsupponunt quem ipso jure obligatum non esse. l. qui per collisionem 49. §. fin. ff. de act. empti. Quinius 7. ff. de annuis legat. fac. l. Marcia 44. de manumiss. test. cap. nos quidem 3. cap. si heredes 6. c. in 17. extr. de testament. v. g. pater

pater officio demum iudicis cogitur dotare filiam l. 22. §. 6. sol. matrim. Ergo ipso jure non tenetur. Campegius part. 1. de dote quest. 3. n. 1. Ludov. Gomez in §. omnium. Inst. de action. n. 31. Ubi hoc tantum de actionibus personarum intelligendum esse concludit. Addita ratione, quod qui teneatur officio iudicis, bene & realiter teneatur, cum illud se habeat instar realis actionis, Bart. in l. 4. §. Cato. in 3. dispositione. num. 5. ff. d. V. O. Bald. in cap. 1. col. 8. de probat. l. quodam 9. §. is autem. ff. de edend. quoniam si intelligamus largo modo, etiam is dici potest obligatus, qui officio iudicis mercenario convenitur, Bart. in l. fin. ff. de injur. Alex. in l. 1. col. antepenult. ff. de jurisdict. Dec. in l. 1. col. 9. C. de Edend.

II.

Officium iudicis est facti. gloss. ad §. superest ibi sed in facto. Inst. de action. Quod autem in facto consistit, illud merito & facti esse dicitur, nec videntur ista inter se differre. l. 1. ff. de jur. & facti. ignor. c. 1. de constit. in 6.

Limita procedere, quando officium iudicis consideratur, quoad executionem & administrationem: secus si per se illud tanquam habens jurisdictionem accipiatur, hoc enim in casu potius id juris esse dicitur. arg. l. jus dandi 3. ff. de tutor. & curat. datis l. licet 6. §. universas 8. ff. de offic. prefat. Dyn. ad §. superest. & ibi Ludov. Gomez Inst. de act. n. 43.

III.

Officium iudicis est latissimum. l. 1. ff. de jurisdict. & competit ex mera æquitate, ubi deficit obligatio, Bald. in l. fin. §. fin. autem. C. de furt. Gylman. 4. i. rot. 31. n. 11. Est enim illud nihil aliud, nisi quædam æquitas à jure concessa. l. quod si Ephefi 4. ff. de eo quod cert. loc. Unde appellatione Officii iudicis non statim venire actionem, retulit Lud. Gomez. ad §. superest. Inst. de actionib. tum quia jus & æquitas sunt diversa, tum quia officium illud sit remedium quoddam extraordinarium, quod concurrere cum actione, quod est remedium ordinarium, non potest. l. in causa 13. ff. de minor. nisi largo modo & improprie. l. actionis verbo 34. ff. de V. S. jur. & l. pecunie 178. §. pœna. eod. tit. l. dolus 44. ff. mandat. l. actio. in personam 28. ff. de O. & A. Francisc. Aretin. conf. 82. incip. Deus pius. col. 3.

IV.

Non omne quod officio iudicis continetur, id statim necessitati juris subijcitur. l. non quicquid 49. ff. de iudic. Quod enim Prætor ait, omnibus Magistratibus concedi, ut jurisdictionem suam defendant in l. 1. in princ. ff. si quis jus dicent. id non de necessitate intelligendum erit, cum non cogantur semper punire non obtemperantes: Oportet enim miscere humanitatem severitati: imò quoad possunt, sine publico detrimento clementiores esse debent. l. illicitas 6. §. ult. l. observandum 19. ff. de offic. prefat. cum multa liceant quæ non semper expediunt, ut ex Apostolo Paulo loquitur Joh. Oldendorp. cl. 1. act. 2. in fin. Quapropter officium iudicis non habere locum, nisi quando res adeo sit liquida, ut nihil ei possit opponi, refert Bald.

in l. 2. n. 2. vers. licet aliquis. col. 2. C. de execut. rei judic. add. Pacian. 1. conf. 81. n. 41.

V.

Officium iudicis toties implorari potest, quoties se verba dirigunt ad iudicem. Welenb. in l. 8. n. 7. C. de pat. Cetera ex sequutus sum prolixè in tract. de Officio iudicis.

CAPUT XXI.

Omissio.

Axioma I.

Omissum habetur pro omisso. l. commodissimè 10. de liber. & postum. Borcholt. p. 1. conf. 4. quest. 1. Surdus decis. 202. n. 10. Auctor tract. de Cautel. & claus. advoc. c. 1. num. 1. dicens illud, quod verbis omissum est, verè & re ipsa omissum esse, siquidem cessantibus verbis, cessabit & ipsa dispositio. Welenb. 2. conf. 51. num. 328. Tule. l. 5. conclus. 89. num. 2. Et partes si voluissent, expresseissent. Borcholt. 1. conf. 27. quest. 2. Cothman. 2. conf. 74. num. 2. Quod enim quis facile exprimere potuisset, si voluisset, id si non expresseit, nec voluisse censendus est, post Bursat. Modestin. Pistor. 2. conf. 21. num. 52. Thoming. 1. conf. 31. n. 4. Goedd. 4. Conf. Marp. 37. n. 123. & conf. 41. num. 7. Thoming. decis. 44. n. 8. Unde & omissum à testatore in scriptura & prælatione verborum dispositiva pro omisso haberi, not. Rol. à Valle conf. 56. n. 7. vol. 3. Phil. Dec. conf. 205. incip. divino implorato. n. 5. vers. & ideo dicit. & seq. Tule. tom. 3. lit. F. verb. fideicommissum. conf. 261. Non enim sufficit testatorem ita voluisse vel sensisse, nisi etiam disponat. l. quidam cum filium 46. de hered. inst. Dec. conf. 63. num. 3. & etiam non sufficit, cum id velle non præsumatur, quod non loquitur Bald. in l. 1. §. fin. autem ad deficientis. C. de caduc. tollend. per illum text. Goedd. 1. conf. Marpurg. 25. n. 21. idem etiam obtinere in consuetudine vel statuto, text. est in l. 1. C. de summa Trinitate.

Limita, nisi sit omissum ratione rarioris usus, aut si omissum simile expresse, aut si in utroque eadem sit ratio. Tiraquell. in retract. Leg. §. 28. n. 6. & n. per cap. penult. de iurejur. Gylman. p. 2. tom. 1. tit. 8. num. 56. & æquitas eadem versetur in omisso, quæ in expresse. Natt. conf. 667. incip. de viribus subsist. num. 15. vers. ubi loquens. Mascard. de probat. conclus. 1349. num. 8. Aut ubi Lex ex aliqua conjectura potest haberi pro expresse. Brun. tract. statut. art. 7. num. 4. Gylman. de tit. 8. num. 7. Unde etiam nec omissus casus dici potest, in quo major versatur ratio, quam in verbis claris comprehenso. Oldrad. conf. 224. responder. Cravert. conf. 130. n. 7. lib. 1. ubi post Baldum subjungit, quod non dicatur omissus ille casus, qui ex mente disponentis in expresse continetur, quod similiter etiam responderunt Gozad. conf. 65. in fin. Paris. conf. 75. num. 38 lib. 2. & conf. 66. num. 63. & conf. 72. n. 98. lib. 4. Fortiter. 1. Conf. Marp. 25. n. 21. nec Legem corrigit, qui bona fide restituit id, quod omissum erat. l. de atate n. §. qui tacuit 4. ff. de interrog.

verroq. in jur. fac. Jac. Concennat. 1. q. 4. sing. 9. n. 29. Quapropter hoc axiom. regulariter eo in casu verum intellexit Schraderus, quando requiritur expressa provisio; alias secus, 2. consil. 23. n. 93. q. de causa dicitur, quod quando quis illud omittit, ad quod scit aut scire debet se ratione officii sui necessario teneri, in manifesto dolo esse dicatur. l. dol. 44. l. si procuratorem 7. §. signor ante 7. ff. mandat. l. tutor. qui repertorium 7. ff. de administr. tutor. l. dolo 41. ff. ad L. Falcid. Lucas de Penn. in l. quemadmodum vers. 6. praesumitur dolus C. de Agricol. & censit. Grat. consil. 61. n. 14. vol. 2. Callean. 24. col. 4. vers. 4. Cephal. consil. 230. n. 4. vol. 2.

II.

Pro omisso habendum est, quod verbis non continetur. Bald. in l. ad probationem. C. de probat. Modestin. Pistor. consil. 19. n. 10. per l. quicquid adstringenda 99. de P. O. Tiber. Decian. respons. 22. n. 4. vol. 1. Menoch. consil. 14. n. 5. Welsenb. 1. consil. 15. n. 7. nec à nobis supplendum, Welsch. consil. 15. n. 42. per l. ultim. C. de falsa caus. adject. l. si de certa 31. ff. de transact. cap. venerabilem 34. extr. de Elect. siquidem jus civile directum est & strictum, nec supplet sine certa lege aut constitutione, Cujac. ad l. 28. §. & quod si tantum de liber. & posthum. licet enim interpretandi jus habeamus, supplendi tamen sine Legis auctoritate non habemus. Cujac. ad l. commodissimè ff. de liber. & posthum. cum mens in corde retenta, actui hominum non accommodetur. Berlich. decis. 262. n. 7. & seqq.

III.

Omissa & non petita multa lucrifacimus, quæ si petita, præstanda essent à nobis adversario. l. 2. §. quod ait 1. ff. quorum legat. l. peto 69. ff. de legatis 2. Marfil. singul. 341. Mantie. sing. 273. Schneidew. in Comm. ad Institut. de Usufruct. in princ. n. 11.

IV.

Omissio eorum, quæ necessaria non sunt, actum non vitiat. liberes palam 21. ff. de testam. Pantischan. 2. q. 3. n. 36. & 48. ita juramentum, calumnie omissum, non vitiat processum, si à parte expressè petitum non sit. l. 2. §. sed quia veremur. 4. C. de jurejur. propt. calum. ibiq; Bart. Ita libellus obscurus, etsi regulariter non valeat, Auth. offeratur. C. de lit. contest. l. fin. C. de annal. except. Dd. in l. 1. ff. de edend. si tamen contra illum nihil opponatur, procedit, si ex actis declarari possit. Bart. in l. edita. n. 2. C. de edend. Mantua. sing. 273. n. 1. incip. quoniam. similia exempla vid. & apud. Guid. decis. 221. incip. item dicta. Felin. in cap. sicut. n. 28. de rejudic. Anchar. consil. 136. n. 2. incip. ex consil. Dec. consil. 509. incip. viso consilio. Panorm. in cap. penult. n. 19. de judic. Gail. lib. 1. de P. P. cap. 11. num. 31. Matthesil. sing. 12. incip. not. quod.

V.

Omissum quod est in pactis, manet sub dispositione juris communis. l. si extraneus 6. ff. de condiç. caus. dat. l. illam 19. ubi Jason. in fin. de collar. Welsenb. in Comment. C. de servit. & aqua. num. 52. casus enim omissus habetur pro omisso, & remanet in dispositione juris communis.

l. si cum dote 22. pr. solut. matrim. l. commodat. finè de liber. & posthum. Barth. Cæpoll. 3. consil. 32. n. 29. Menoch. consil. 143. n. 24.

VI.

Omissum per oblivionem non habetur pro omisso. l. Seja 20. de instr. vel instrument. legat. l. 12. de probat. l. ult. de liberat. legat. Cujac. lib. 3. qq. Pauli ad l. 3. qui pot. in pignor.

VII.

Substantiale quando omittitur, non valet quod agitur. c. animadvertendum 2. 22. q. 2. c. ult. de pen. distinct. 5. cap. in synodo 83. de consecrat. dist. 3. Omissio enim eo, quod pro forma servandum fuerat, actum nullum facit. l. cum his 8. §. prator. 17. ff. de transact. & omissio eo, quod omitti non debuit, praesumitur quid factum non esse. Roman. consil. 316. Paris. consil. 74. n. 29. vol. 1. Curt. jun. consil. 9. num. 1. vol. 1. Burlat. consil. 94. n. 2. vol. 1. cum paria sint aliquid non fieri, aut fieri quidem, sed non legitime fieri, quoties 7. ff. qui satisdant. cog. l. de etate 11. §. nihil 7. ff. de interrog. act. Vult. 3. Conf. Marpurg. 34. n. 36. & omissum quod fieri consuetum, actum reddit suspectum & minus legitimum. Vult. 3. Conf. Marp. 17. n. 6.

VIII.

Quando aliquid omittitur propter majus bonum, non contemptus, sed providentia judicatur. c. cum Hadrianus 29. dist. 63.

IX.

Omissio casus vel per errorem contingens, cautè est supplenda. c. Spiritus 88. §. ecce 1. q. 1. c. nihil. 16. 7. q. 1. c. unic. dist. 52. & quidem sub gravi poenâ ejus qui ad suppletionem obligatus est, l. fin. C. de Can. largit. tit.

X.

Pauperior non fit, qui aliquid omittit, seu non acquirit: sed qui de patrimonio suo perdit l. si sponsus 5. §. 13. de donat. inter vir. & l. 31. §. 7. eod.

XI.

Omissionis peccatum etiam coercetur. l. 3. §. 1. l. 4. de curat. bon. dand. etiam in iudice l. 40. §. judex. 1. de judic. Intellige verum quando omissio in alterius fraudem directò tendit, d. l. 4 & seqq. secus si oblique & per consequentiam. l. 6. d. 1. Interdum delictum omissionis pari poenâ plectitur cum delicto commissionis Brunnem. ad l. 3. pr. C. de Can. largit. tit. Administrator Reipubl. qui ab herede (qui fideicommissio civitati præstando gravatus est) cautionem non exegit, ad omne interesse utili negotiorum gestorum actione tenetur l. 2. C. de admin. Rerum publ. sicut magistratus à tutoribus cautionem non exigens l. fin. ff. de Magistr. Conven. Et licet heres solvendo sit, civitas electionem habet, an contra heredem, an contra administratorem agere velit. Omissio Inventarii & restitutionis reliquorum in tutore dolus est, igitur contra eum in litem juratur. Monran. de Tutel. c. 32. Rat. 6. num. 1. 14. pag. 492. cum alias contra eum, qui omitendo delinquit, in litem non juretur. Jason. in l. 9. C. unde vi. num.

CAP. XXII.

Omne.

Axioma I.

OMNE qui dicit, nihil excludit. *l. Julianiano 68. in princ. ff. de legat. 3. l. hoc. articulo 29. ff. de hered. institut. l. pediculis 32. §. Labeo 6. de auro. §. arg. legato. l. si quis 7. ff. de pecul. leg. l. si cui servi omnes 52. ff. de legat. 1. l. pœnales 32. §. fin. ad leg. Falcid. l. à procuratore 13. C. mandati. cap. solita. de majorit. §. obed. Tiraquel. in l. si unquam. verb. totam. num. 1. C. de revoc. donat. Barthol. Perett. ad extr. avog. ambitiosæ. de rebus Eccles. non alien. p. 92. num. 17. Thom. de Thomasset. in florib. legum. reg. 25. 2. Burg. de Pace conf. 25. num. 28. Bertazol. de clausul. instr. claus. 4. gloss. 3. num. 1. §. claus. 21. gloss. 3. num. 1. §. in repet. l. si quis major. C. de transact. num. 205. §. 707. Escob. de ratiocin. cap. 7. num. 47. §. cap. 18. num. 3. Menoch. conf. 156. num. 23. §. conf. 202. num. 23. §. conf. 392. num. 2. §. conf. 628. n. 11. §. 15. Pichard. ad pr. Instit. de adempt. legat. n. 30. Surd. decis. 265. num. 30. Flamin. Parif. de resignat. benefic. tom. 2. lib. 11. quæst. 3. num. 16. Mari Anton. var. resolut. lib. 1. resolut. 70. num. 18. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 6. n. 21. Cald. Pereira de empt. §. vendit. cap. 9. num. 5. (Aymon. Cravett. conf. 294. ubi integro consilio hanc regulam amplificat & declarat. conf. Hering. de fidejuss. 24. 224. Est enim signum universale quod orationem facit universale. Bart. in l. generali. §. uxor. num. 34. de usufr. legat. Dec. conf. 30. Et protenus. num. 4. ita ut omnia complectatur, quæ illa universitate concipi & comprehendendi possunt, nullo penitus excepto. Dec. conf. 29. in fin. Laurent. Sylvan. conf. 95. num. 17. Frider. de Senis consil. 84. Wessenh. 1. conf. 93. n. 6.*

Declarat hanc regulam loqui de actibus humanis, non legis: Legis enim locutio semper accipienda est, cum casibus ab alia L. exceptis, v. c. Fidejussio accedere posse dicitur omni obligationi *l. 1. ff. de fidejuss. quod tamen restringitur in l. 8. §. 3. §. seqq. ff. eod. ita ut turpi non accedat. vid. Zaf. 1. sing. respons. cap. 7. & Petr. Faber. 2. semestr. 24. p. 393. (Notabilis etiam est limitatio apud Cujac. ad l. 7. C. de præscript. 30. annor. ibi non dicam. dum ait: possum verè affirmare non duci idoneum argumentum ex particula nullus vel omne: nam omne non semper comprehendit omne, & hic articulus nul-*

lus non semper recipit quemcumque: potest enim omne etiam dictum esse secundum quid, non simpliciter, v. c. si quis dicat, nulla actione tenetur, ne quidem in factum aut de dolo; falsum id erit. *per l. 14. pr. de præscriptis. verb. item si quis dicat ex l. 21. §. 1. de pact. pactum nihil proderit.* Ergo neque ad doli exceptionem, item in iudicium communi dividendo omnes res veniunt. *l. 13. princ. Comm. divid. Ergo etiam incorporales.* Idem est si quis colligat Vasallum Dominum contra omnes debere defendere. Ergo & per consequens Imperatorem, item & in hoc argumento: Omnis Masculus potest posthumum scribere. *l. 4. de liber. §. posthum.* Ergo etiam Spado? Negatur enim consequentia, quia omnis ille masculus qui liberos tollere potest in majori intelligitur, quod heredem habere possit. *arg. l. 6. §. 2. de iure patron. Cujac. ad l. 6. de liber. §. posth.* Ita & in hoc argumento: Cujuscunque filiam uxorem ducere non licet, ejus neque neptem permittitur. *§. 3. Instit. de nupt. Atqui v. c. Titia filiam, Sejam, à patre suo adoptivam (adeoque fororem tuam adoptivam) non potes uxorem ducere, §. 2. Instit. eod. E. neque neptem Titia, h. e. filiam Sejae sororis tuæ adoptivæ potes uxorem ducere, quod est contra d. §. 3. Neganda itidem consequentia, quia major propositio etsi universalis sit, secundum quid tamen est intelligenda, nempe respectu paternæ reverentiæ, quæ non est in filia sororis adoptivæ. Similia exempla vide in l. 13. C. de mandat. §. 1. Instit. de donat. l. 13. §. de constit. pecun. l. 1. de legat. 1. §. ult. Instit. de Codicill.)*

II.

OMNIA nostra facimus, quibus auctoritatem nostram impartimur. *l. 2. §. sed neque. vers. sed omnia. de vet. jur. Enucl. Vide sup. lib. 12. cap. Nostra.*

CAPUT. XXIII.

Onus.

Axioma I.

Onera generaliter enunciata comprehendunt omnia, quæcumque enumerari possunt. *Bald. 1. consil. 112. Incip. queritur, qui intelligantur laboratores. n. 3. Sylvan. consil. 66. n. 12. Rol. à Valle consil. 5. n. 43. §. seq. vol. 1. Bertazol. 1. consil. decis. conf. 27. n. 14. quod in privilegio immunitatis concessio verbis generalibus illustrant Alexand. conf. 30. ponderatis. col. 4. num. 12. vol. 2. Bertazol. 1. conf. 21. n. 1.*

(E) 4

II. One-

II.

Oneri cum suo res transit ad quemlibet possessorum. *cap. ex literis 5. extr. de pignor. c. 1. 9. pen. extr. de Usur. c. in aliquibus 32. & seq. extr. de decim. cap. 1. extr. de censib. extravag. de decim. c. Sylvestre 13. 11. q. 1. vid. infr. lit. R. c. Res. axiom. 22.*

III.

Onerare alium in suo testamento nemo potest; nisi qui (quatenus, nec ultra,) eum honorat. *l. coheredi 41. §. quod si 3. ubi gloss. verb. nullum fideicommissum. de vulgar. substit. l. 1. & seq. de legat. 3. Welenb. in comm. ad §. non solum autem. Inst. de vulg. substit. quod axiomata declarando restringit Carpz. lib. 6. respons. 7. n. 8. & seqq. ubi vid.*

IV.

Oneri alieno nemo debet praegravari. *l. ult. C. de legit. tut. ubi Gothofred. lit. M. sicut enim nemo vellet gravis oneris sarcinam ferre, ita non audeat importabile pondus alii imponere. c. quod scit 14. caus. 2. q. 6. hinc est quod Vasallus non potest adigi, ut res alienam à Domino contractum exsolvat. Goth. Anton. 7. disp. feudali. thes. 9. lit. E.*

V.

Onera & Officia sunt partienda. *cap. ult. extr. de offic. presbyt. nec debet unus aliquis solus gravari onerose munere, si & alii suppetat l. si quis tam iniquus 52. C. de decur.*

VI.

Seniorum excusatione juniores non debent onerari, ad subeunda onera soli relictis. *l. 11. ff. de decur.*

VII.

Onera realia à principe possunt mutari in personalia. *Brunnem. in l. fin. C. de annon. & tribut.*

VIII.

Ad onera suae patriae sublevanda unusquisque extrahi potest ex domo privilegiata, non secus ac ex privata, nec excusari ob publicam officinam ad quam se transtulit. *Perez. C. de Decur. n. 41. ei enim, qui ad declinanda onera publica in certum Collegium privilegiatum se confert, illius Collegii privilegia non competunt. Hinc Decurio suo munere non relevatur per Ingressum in Monasterium vel in Collegium Fabricensium l. 26. 32. C. de Decur. Brunnem. C. eod. column. 7. in fin.*

IX.

Quando onus simpliciter indicitur, non adjecta causa, magis est ut extraordinarium censetur. *Perez. C. de muner. patrimon. n. 7.*

X.

Qui bona non possidet, onera realia non agnoscit. *l. 7. ff. de publican. imò & qui bona possidet, non tam videtur obligari ad praestationem Tributi quam ipsum praedium: itaque pacto fieri non potest, ne possessor onera solvat l. 42. de pass.*

XI.

Iustior est modus onera prestare de bonis suis quam de capite suo, nec ad Capitationem nisi ex summa necessitate deveniendum, quam

olim tamen Rustici exceptis colonis Thracensibus praestabant. *l. un. C. de Colon. Thracens. Civ. ves autem immunes erant. tor. tit. C. de capitatione. Civium.*

XII.

Causa tributi & onerum publicorum summarie est cognoscenda. *B. unum. ad l. 2. C. de fund. rei priv. num. 2.*

XIII.

Nova onera nullus Iudex vel magistratus sub quadrupli poena indicare potest. *l. 8. C. de Excus. mun.*

XIV.

Onera & Tributa non sunt solvenda juxta valorem & pretium rei, sed juxta emolumentum & utilitatem *Brunnem. ad l. 2. C. de prad. & omn. reb. hinc si incendio vel hoste praedium deterioratum sit, aestimum mox emendari debet Brunnem. ad l. 4. C. de Cens.*

Limita: si quis in fraudem census & tributorum fundum incultum jacere sinat, vel ipse malitiose vites praescindat vel arbores, nullam sentire debet relevationem. *Brunnem. ad l. 2. C. de Cens. num. 2.*

XV.

Tributa ob causam belli indicta tempore pacis sunt remittenda. *Perez. C. de Prætor. & honor. pr. n. 10.*

XVI.

In realibus muneribus & oneribus nulla privilegia praestant vacationem, nulla scientiae aut aetatis praerogativa. *l. 6. §. 4. de muner. Forenses itaque etiam contribuunt neque Rescripta in contrarium valent. Perez. C. de annon. & tribut. n. 28. seq. nec Magistratus eximuntur Perez. C. de Decur. n. 19. seq.*

XVII.

Onera omnia à parentibus incipiunt, à quibus incipit esse rei. *l. si maritus. ff. famil. c. 1. nec beneficium impendit pater vel avus si detet neptem, sed sequitur naturale debitum l. 1. §. 1. C. de Imp. luc. destr. L. fin. C. de Codic. istud tamen solvere non est propriè debitum sed quoddam medium l. si emancipata C. de jur. & fact. ignor. Bald. Confil. 323. vol. 3.*

XVIII.

ONERE duplici pro eadem re nemo gravari debet. *l. navis onusta 4. §. cum autem 2. ff. ad leg. Rhod. de jactu. l. Stichos 36. in fin. de usufruct. legato. l. Titia cum restam. 34. §. qui in vita 5. de legat. 2. l. unum ex familia 67. §. si rem 8. ff. cod. tit. l. 1. §. interdum 12. ff. ad leg. Falcid. Federic. de Senis confil. 352. col. fin. vers. praeterea nemo. Roman. confil. 161. Visis. num. 2. ubi Apostil. in verb. duplici. Dec. confil. 285. num. 4. Paris. confil. 25. num. 84. lib. 1. Alex. confil. 78. num. 10. lib. 6. Socin. confil. 302. col. vers. secundum corollarium. Cravett. confil. 111. num. 8. & confil. 201. num. 23. Vincent. de Franch. dec. 87. n. 5. Menoch. confil. 9. n. 4. & confil. 153. num. 21. & confil. 193. num. 9. & confil. 721. num. 7. & confil. 840. num. 6. & confil. 14. num.*

14. num. 1. & conf. 21. num. 13. & conf. 32. n. 40. cum seq. & conf. 75. num. 9. Molin. de primogen. lib. 1. cap. 4. num. 70. Peregr. de fideicom. art. 1. num. 33. & art. 34. num. 72. Surd. conf. 115. num. 14. cum seq. Cardin. Tusch. pract. conclus. tom. 5. lit. O. conclus. 136. per totum. Mari. Anton. par. resolut. lib. 1. resolut. 97. num. 4. & resolut. 117. num. 40. Rot. decis. 672. num. 3. in fin. apud. Farinac. part. 1. recent. Alex. Trentacinq. conf. 3. num. 20. part. 1. (Sufficit enim aliquem gravari in uno, nec debet gravari in altero. Cuiacius ad leg. 6. de tribut. action. Cum grave sit, quod quis uno onere prematur, at multo gravius, si duplici onere suffocetur. l. cogi 16. §. inde quæritur 3. ff. ad SC. Trebell. Tiraquell. in tract. retract. tit. 1. §. 1. gloss. 18. num. 9. Barbat. conf. 1. num. 5. lib. 3. Bertrand. conf. 463. vol. 4. Cravett. conf. 201. num. 23. & respons. 1. pro genero. num. 438. Cephal. conf. 15. 4. num. 9. Natta conf. 160. num. 34. & conf. 447. num. 14. Lud. Zundt. in respons. pro uxor. num. 83. 4. unde dici consuevit: quod qui semel fatissedit, non oportet per singula momenta cum exactiōe fatissationis onerari. l. 3. §. ult. ut in posse §. legat.)

XIX.

ONERA plura quis subire non debet eodem tempore. l. si cum dotem 22. §. si pater 3. ff. soluto matrim. Feder. de Senis consil. 151. Thematiale est, n. 4. vers. præterea nemo. Cardin. Tusch. d. tom. 5. lit. O. concl. 137.

XX.

ONUS qui sentit, debet sentire etiam commodum. l. 1. ff. de instit. action. l. secundum naturam 10. ff. de Reg. Jur. (cap. qui sentit 5. cod. in 6. c. cum ab omni specie 10. circ. med. extra de vit. & honest. Cler. C. A. consil. 35. n. 38. vol. 1.) Oldrad. conf. 211. n. 2. vers. visa. Alex. consil. 47. Perspectis col. penult. num. 4. lib. 5. Anchar. conf. 217. Dubium facit. num. 4. ubi quod non est ferendus is, qui vult commodum, & non vult sentire onus, l. unic. §. pro secundo 4. Cod. de Cuduc. tollend. Thom. de Thomasset. in floribus legum. reg. 15. Cardin. Tusch. d. tom. 5. lit. O. conclus. 144. Bellet. disquisit. Cleric. p. 1. tit. de favore Clericorum Canonis. §. 2. num. 28. Menoch. conf. 738. num. 9 (Quinimodo iustum, ut ibi sit onus, ubi est honor, & ubi est lucrum, ibi etiam sit damnum, l. 1. ff. ad L. Rhod. de jact. l. 2. §. damnum 11. ff. ne quid in loc. publ. l. si igitur 55. in fin. ff. pro soc. Pacian. 1. conf. 7. num. 56. intelligitur enim onus recepisse, qui honorem recipit, cap. tuas

7. extr. de major. & obed. adde & tritum illud: quem non honoro, cum nec onerare possum. l. 21. §. ult. ff. de legat. 1. Et qui gravatur in uno, relevari debet in alio. l. cum qui 30. ubi gloss. de iurejur. l. id quod 7. ff. de peric. & comm. rei vend. l. manifestissimè 22. §. 1. C. de furt. l. si is qui 15. §. fin. ff. de legat. præst. Conf. Arg. 1. conf. 34. num. 38. Aliquando tamen ex facto suo quem oneribus subijci, licet nulla vicissim percipiat commoda. text. est in l. pen. de adopt. vide eleganter Bernhard. ab Enenckel. lib. 2. de privileg. 4. n. 114.)

XXI.

ONUS extrinsecum non minuitur, etiam diminuto emolumento. l. liberto 21. §. 1. de annuis leg. Caltr. conf. 465. circa med. lib. 1. Card. Tusch. d. tom. 5. lit. O. concl. 43.

XXII.

ONUS adjectum rei facit, ut res transeat cum illo. Vid. infra lib. 16. cap. Res. ax. 11. ver. intellige.

CAPUT XXIV.

Opera.

Axioma I.

Opera non solum sunt respicienda, sed etiam circumstantiæ operum, cap. occidit 14. 23. quest. 8. tempus, c. quis ignorat 6. c. 3. cum seqq. 32. quest. 4. c. fraternitatis 7. dist. 34. causa, c. legi 13. cum seqq. d. quest. 8. voluntas, c. non est 10. cum tribus seqq. 15. quest. a. c. cum qui 4. b. dist. 50. personarum differentia, c. homo 5. dist. 40.

II.

Opera bona vigilanter sunt facienda, c. fratrem 6. dist. 86. opera enim bona quando facimus, Deus plus bonum respicit animum, quam actum. cap. si quandoque 1. in fin. 15. quest. 6. siquidem extra fidem ea non valent, c. si missi 3. extr. de heret. unde ubi Christus non est fundamentum, operis nullius boni potest esse adificium. cap. cum Paulus 26. 1. quest. 1. nec opes male inchoatum bonum finem habere possunt. c. Principatus 25. 1. q. 1.

III.

Opera non sunt præcipitanda, sicut nec consilia. c. ponderet 14. in pr. dist. 50.

CAPUT XXV.

De Operis Rusticorum.

Axioma I.

Quoties de operis rusticorum quæritur, toties illæ strictè explicandæ seu interpretandæ, nec facillè extendendæ, quia operæ rusticorum respectu sunt odiosæ, odiosa autem sunt restringenda. cap. odia 15. de R. J. in 6to. hinc operæ rusticorum non possunt imputari in alias similes

similes invitis Rusticis, nec pro operis rustico-
rum iis invitis exigi potest pecunia. *Carpz. L. 1. Resp. 65. num. 6.* nec alio in loco praestanda, quam
in loco domini.

Limita, nisi opera, ad quas extensio fieri de-
bet, similitudinem quandam habeant cum de-
terminatis, nec operarum debitorem ultra
praefinitam praestandi rationem nimium gra-
vent.

II.

Quoties opera sunt determinata, toties de-
bentur, utut non fuerint petita, quia ibi dies
interpellat pro homine *l. 12. C. de contr. & com-
mitt. stipul.* Quoties vero indeterminata, toties
non debentur nisi petita, hic enim ex volunta-
te ejus, cui debentur, dependet, operarum exa-
ctio. *l. 22. pr. ff. de oper. libert.*

III.

Opera Frohndienst/Hand-Plug/Frohn/vel
sunt determinata, gesetzte und gemessene Dien-
ste/ benannte Frohntage/ Schmitt-Heutag; vel
indeterminata, ungemessene/alltägliche Dienste/
quae praestantur pro consuetudine, vel juxta pa-
cta curalia, Dinge/Notul. *Moler. l. 2. sem. 32.*

IV.

Opera nocturnae non praestantur, nisi tem-
pore necessitatis vel ex consuetudine, *Hufan. de
homin. prop. cap. 6. n. 96.*

V.

Ad operas pertinent custodia canum, eincru-
ra saltuum, munitiones viarum & pontium,
cultura agrorum domini, annonae advectio
&c. *Gail. tract. de Arest. cap. 10. num. 4.* non ve-
ro custodia castris vel excubiae. *Natta Conf. 185.*

VI.

Opera aliis delegari & locari nequeunt, nisi
in casu necessitatis vel arii alieni. *Berlich. de
cis. 67.* neque coguntur rustici extra provinci-
am & in locis longe distitis operas praestare *Re-
senthal. de Feudis. concl. 71. n. 5.*

VII.

Ad operas rustici cogi possunt captione pi-
gnorum, carceratione, relegatione. *Borcholt.
conf. 9. q. 1. 6.* Neque opera ab iis praescribi pos-
sunt *Hufan. de homin. propr. cap. 2. num. 32.*

CAPUT. XXVI.

Operarius.

OPERARIUS dignus est mercede
sua, *Matth. 20. Voca operarios, & redde il-
lis mercedem.* Paulus *ad Cor. 1. c. 3. c. qvi-
cunque 4. 12. q. 12. 2. cap. cum secundum
16. de praebend. Rebut. in repet. l. Barba-
rius. num. 8. ff. de offic. Praetor. Marant. de
ordine jud. p. 4. dist. 9. num. 197. Azini in
praxi. §. 3. cap. 31. num. 35. Surd. de aliment.
tit. q. 1. §. 9. num. 2. Valasc. conf. 125. num.
2. Mexi. in tract. taxae panis. conclus. 2. n.
87. Perez. l. 1. Ordin. pag. 36. §. l. 1. tit. 5.
lib. 7. Ordin. pag. 427. Bobadil. in sua po-
litica lib. 1. c. 13. num. 48. Gonzal. ad re.*

gul. 8. Cancel. gloss. 4. num. 17. & quidem
pro rata temporis quo laboravit, reditus
officii ipsi debentur, ut & beneficii Ec-
clesiastici. Nonnullis tamen etiam to-
tius anni cepti salarium ejusque here-
ditas praestandum est, *Perez. Cde. canon.
Civil. n. 7.*

CAP. XXVII.

De Opificio.

Axioma I.

Valent statuta opificum, ne quis extra opi-
ficium ducat uxorem, daß einer ins Amt frey-
en muß/ non tamen ut ad certam personam
quis adstringatur. *M. Steph. de Jurisdic. l. 2. p. 2.
c. 7. Speckh. 3. C. 95.*

II.

Opificum pacta, ne, quod unus coepit, alter
perficiat, daß was einer angefangen/ der ander
nicht soll ausmachen/ *L. an. C. de monopol.*

III.

Ab opificiis non sunt excludendi liberi opi-
fionum, molitorum, publicanorum, balneato-
rum, tibicinum tubicinumque. *Rec. Imp. de anno
1548. Part. 4. Const. Elect. Sax. 37.*

IV.

Ad emancipationem opificum requiritur
Geburtsbrief seu testimonium de legitimo or-
tu, item Lehdbrief & Meisterstück. *Wohn. in obs.
pract. verb. Junst.*

CAP. XXIX.

Opinio, Opinio com-
munis.

Axioma I.

Opinionum varietate stante ea est sequenda,
quae magis aequitati convenit, & à rigore disce-
dit. *Lea q. 64. l. non omnibus 68. ubi Dec. ff. q. 1. q. 1.
in fraud. cred. §. in. §. in computatione 9. ubi gloss.
& Dd. C. de iure delib. Corat. lib. 1. de commamb.
opin. tit. 6. num. 7. Myns. 2. obs. 10. in fin. praesertim
si talis opinio in naturali sit fundata ratione.
Socin. in l. qui agnitis. col. 3. ff. de except. Jason. in
l. filio pater. notab. 2. ff. de legat. 1. §. in l. servum. §.
sequitur. colum. prima ff. de V. O. Vultej. 1. Confil.
Marpurg. 29. num. 108.*

II.

Opinio illa amplectenda est, per quam in du-
bio peccatum evitatur. *c. veniens 15. extra. de
sponsal. clem. exvi. de V. S. Pantsehman. 1. q. 1. §.
practico. num. 9. Imol. in c. cum contingat. de ju-
rejur. Corsec. in repet. rubr. de iurejur. privi. 18.
Bald. in l. 2. C. de Commod.*

III.

Inter opiniones contrarias ea sequenda, quae
distinctione rem conciliat, *Lud. Gomez. ad S.
rursus. num. 14. Inst. de att. Quod sapius fe-
cit Justinianus in conciliandis veterum Jero-
num*

rum dissensionibus, ita concordavit Ulp. opiniones Labæonis & Octaveni sibi contrarias in l. item videndum 18. pr. ff. de petit. hered. ita conciliavit & Gajus opiniones Proculi & Sabini in l. adeo 7. §. cum quis 7. vers. & tamen media sententia. ff. de acquir. domin. ad quod etiam facit gloss. in cap. operente de offic. delegat. & notatur in l. 1. C. de inoffic. dot. c. in literis 5. de restit. spoliat. c. cum expediat 29. de elect. in 6. & in c. perniciosè 23. de panit. dist. 1. huc refer & ea quæ not. Salicet. in l. filia cuius. C. famil. hercise. Roch. de. Curt. in c. fin. num. 191. de consuet. Cacheran. decis. Pedem. 21. num. 16. Corat. d. tit. num. 80. Hartman. Pistor. 2. quest. 47. n. 25. Parif. conf. 106. num. 45. vol. 1. Vult. 2. Conf. Marpurg. 29. num. 139. unde etiam inter opiniones ea semper potior esse perhibetur, per quam Dd. ad concordiam reducuntur. Imol. in l. de pupillo. §. fin. de nov. oper. nunc. & in l. 1. in princ. cod. tit. & in l. s. finita. §. illud. ff. de damn. infect. Modern. in l. si cum dotem. §. si pater. ff. solut. matrem. & in l. centurio ff. de vulg. & pupill. substit. Nicell. in tract. contrarietatum. Bart. differentia 128.

IV.

Opinio illa verior præsumitur, quæ à majori parte Dd. recipitur & approbatur. l. 1. in princ. ibi sanè crebrior apud veteres opinio. ff. de offic. questor. l. 4. in princ. ibi & generaliter. ff. de his qui not. infam. l. si in pr. ibi dicitur vulgo. ff. ad L. A. quil. l. 12. §. 27. ibi, quam sententiam quotidie increbescere de instruct. & instrum. legat. Menoch. lib. 2. de præsumpt. 71. num. 2. siquidem verius & magis integrum est iudicium, quod multorum, quam quod unus aut alterius sententia comprobatur Aristot. lit. 3. polit. cap. 7. & 11. Clem. 1. vers. quod etiam de sentent. excomm. Quod enim à pluribus sapientibus quæritur, facilius invenitur. Bald. in l. juris ignorantiam. C. qui amitti.

V.

Opiniones plures referens cum ultima plerumque statuere videtur. Bart. in l. bona fides 31. per illum text. ff. de pos. gloss. in l. qui filium. §. Sabini ad SC. Trebell. Bald. in l. si mater. §. per illum text. C. ne de stat. defunct. controuv. fiat. Hartm. Pistor. 1. quest. 24. n. 41. & hoc in Legibus & glossis non infrequens esse, ut opinio ultima in dubio intelligatur approbata, priore relicta not. gloss. in l. cum ictos. C. de sum. Trinit. pro qua facit, l. pacta novissima. 12. C. de pact. & quod L. XII. Tabul. cautum erat, quodcumque postremum populus iussit, id jus ratumque esto. vid. & Gædd. 3. Conf. Marp. 33. n. 83. Unde cum in iure feudali sapissimè contrariæ & inter se pugnantes Ictorum opiniones referantur citra ullius expressam approbationem, ut 2. F. 17. §. nam & illud. & tit. 28. §. bis consequenter. tit. 30. §. 1. & 2. F. tit. 36. §. 1. §. 3. & 6. quo casu ex more feudistico opinionem reprobata plerumque ultimo loco collocari solere post Camerarium not. Hartm. Pistor. 2. quest. 25. n. 30. & q. 32. n. 2. quod tamen non perpetuum esse, apparet ex iis quæ tradit Rosenthal. de feud. cap. 7. quest. 55. allegatus à Gothofred. Anton. disp. feud. 1. th. 1. lit. l. in fin.

VI.

Opinione præfertur & prævalet veritas. cap. nuper. 4. extr. de bigam. non ordin. cap. cum. 18. extr. de sent. & rejudic. c. per titas 21. extr. qui fil. sint. legit. Joh. Andr. in quest. memorab. in c. mora. q. 33. de R. J. n. 7. Opinio communis autem sæpe tantum operatur, quantum veritas, hinc acta ab inhabili prætore, qui opinione hominum erat habilis, valent l. 3. de Offic. præ. sententia ab occultè excommunicato tenet cap. ad prob. X. de sent. Excomm. testis, quamvis sit servus vel infamis, si tamen habeatur liber & probus, testimonium valet. tot. tit. C. si serv. vel libert.

VII.

Ubi communem habemus opinionem, quorundam singulares sententias curare non debemus. gloss. in l. 1. C. de pen. jud. qui male judic. Hochman. apud Besold. 1. consil. 20. num. 17. Ex usu enim Reipubl. est, ne à communi opinione in iudicando facile recedatur. l. unic. in princ. ibi sanè crebrior. de offic. questor. Siquidem veritas à pluribus rectius, quam à paucioribus percipi potest, arg. l. fin. ibi ut per ampliores homines perfectissima veritas revelatur. C. de fidei. cum benignius sit, juxta Plutarch. in Cresso, (ubi de religione loquitur) errare cum recepta & veteri opinione, quam nova & recenti, unde & Mynfinger. 3. respons. 21. num. 89. Ego, inquit, à communi Dd. sententia maxime in iudicando difficulter recedo, ut quam in iudiciis semper præ oculis habere oportet.

Excipe, nisi aperti erroris convinci posset communis opinio: puta si vel lege expressa vel ratione urgenti refragatur: Tum enim non satis est opinionem aliquam esse communem, nisi eadem quoque sit vera. Hartm. Pistor. lib. 1. quest. 24. n. 37. Rauchbar. part. 1. quest. 32. num. 102. Heig. part. 1. quest. 26. num. 56. Finckelthuf. obs. 1. num. 11. siquidem nunquam defunct Doct. ribus oppositiones, quoniam eas petunt, unde unde, vel iuste vel injuria, i. e. calumniosè & plerumque futiliter Cujac. in recit. ad l. 34. pr. de usufruct. legat. fac. la. §. sed neque. C. de V. I. E. add. Simon Pistor. conf. 15. num. 46. unde etiam communis opinio à Cujac. opinio Imperitorum dicitur in paratit. C. de in lit. jurand. & non tutum esse communi opinioni inhærere notat Carpzov. part. 2. quest. crimin. 72. num. 7.

VIII.

Opinio communis vim consuetudinis obtinere dicitur Bald. in c. ne in iuratis. extr. de consuet. Bocer. de investit. feud. c. 5. num. 558. Everard. in loco ab Auctoritat. num. 14. unde etiam legi æquiparatur, ejusque vim atque virtutem consequitur Lancellot. Galiaul. in l. centurio. n. 291. ff. de vulg. substituit. Berous consil. 91. num. 27. vol. 2. eaque servari debet tanquam jus Grat. resp. 77. n. 41. vol. 2. à qua etiam in iudicando recedendum non esse, trad. communiter Dd. in c. 1. extr. de consuet. ubi Felin. Dec. Bero. Ruin. consil. 152. n. 49. unde etiam nec sententia, quam quotidie increbescere & invalescere videmus, non repudianda, l. questum 12. §. sed si 27. de instr. legat. sed

sed ea quæ singularis est. arg. l. 1. in fin. ff. de Senator.

IX.

Opinio communis fortior est quam fictio, quia fictio præsupponit contrariam veritatem. c. quod à patribus 4. dist. 75. c. sunt 19. 27. q. 2. Joh. Andr. super reg. cum quis in jus succedit. q. 5. de R. 7. n. 4. siquidem eam non debemus relinquere propter novam phantasiam alterius. Bald. & Paul. de Castr. in l. fin. C. de instit. & substit. qua de causa iudex qui omittit communem opinionem adhærendo opinioni singulari unius Doctoris, litem non modo suam facere dicitur. Bart. in l. fin. C. de pen. judic. qui mal. judic. Marant. q. 5. legal. dist. 10. num. 38. Jafon. in l. sciendum. §. fin. col. penult. ff. qui satisd. cog. & Alex. conf. 95. col. 3. vol. 2. Alex. conf. 27. col. 3. vol. 1. verum etiam si ab ea in judicando recesserit, puniri debet. d. l. 2. ubi Bald. Cod. de pen. jud. qui malè judic.

Declara non procedere, si opinio communis Legum textibus destituatur, nec ulla adduci ratio possit. l. 1. §. sed neque C. de ver. jur. Encl. cap. capellanus 4. & ibi Dd. de ser. l. si quis 10. C. de condict. indeb. Joh. Andr. in cap. 1. de constitut. Camill. Plaut. in rubr. de V. O. lib. 1. cap. 1. num. 8. Hartman. Pistor. 1. q. 5. 3. num. 24. Aliàs multo erit melius ei opinioni adhærere; quæ firmitioribus textibus ac melioribus fulcitur rationibus, etiamsi vel Imperator ipsemet esset in contraria sententia. l. Aemilius 38. ff. de minor. Angel. conf. 170. col. 6. sæpe enim numero ulu venire solet, ut interpretes dicta aliorum personarum pedibus sequantur exemplo avium (quas Regales vocant) quarum unam prævolantem reliquæ omnes sublequi solent. Hartman. Pistor. 1. q. 5. 24. num. 37. cum ea, quæ jure non probatur, impunè sperni queat. Anton. de Butr. & Abb. in cap. 2. extr. de usur. Quapropter novæ opinioni contra communem tunc adhærendum, quando meliori fundata sit ratione, licet paucorum aut unius sit Doctoris Joh. Andr. in cap. 1. extr. de constit. Curt. jun. conf. 63. num. 1. Etsi enim religio sit maxima à communi Dd. opinione recedere Gabriel. Palæot. lib. sing. de 20. lib. & spur. cap. 46. num. 5. Veritati tamen præjudicium adferre non debet. l. 5. §. meminisse 9. ff. de alend. liber. Bocer. in Comment. ad Inst. de instit. & exhered. liber. num. 84. cum negari non possit eandem communem opinionem sapienter inventam esse falsissimam, prout ostendit Fichard. 1. conf. 6. num. 6. quoniam & sacris consignatum esse literis, ubi Exodi 23. in pr. in judicio non acquiescas plurimorum sententia, ut à verò devies, legitur, satis abunde constat. vid. Felin. in c. 1. extr. de constit. Dec. conf. 259. visis in pr. & consil. 366. num. 7. vers. 3. col. 3. Pacian. conf. 33. num. 4.

De Oppignoratione

vid. rubr. de pignore.

CAPUT XXIX.

Oppositum.

Axioma I.

Oppositorum natura est, ut se invicem tollant. l. quæ 98. ff. de acquir. hered. quia quod in uno disponitur, in alio negatur. c. nonne 5. de præsumpt. Conf. Illustr. tom. 3. conf. 41. n. 5. & ad positionem unius de oppositis, alterius sequi destructionem necesse est. l. hæc verba 69. de V. S. l. sed etsi pupillari. §. finitior. 7. ff. act. Pantischn. 2. q. 13. n. 7.

II.

Quæ per diversa accidentia differunt, non opponuntur propriè; cum oppositio sit distantia sub eodem genere, Arnif. 2. relect. cap. 1. §. 4. num. 8. Ut enim justæ contradictionis leges serventur, oportet omnia contraria, & eodem modo prædicari. C. A. mandat. th. 10.

III.

OPPOSITUM idem operatur in opposito, quod propositum in proposito, l. fin. §. fin. ff. de legat. 3. l. qui quærit am 15. ff. de legat. 1. l. si ex toto §. in pr. ff. eod. tit. l. si ut proponis 2. Cod. de nupt. l. Julianus 13. §. si venditor 4. & §. si procurator 25. ff. de actionib. empti. (§. plus. Inst. de action. cap. hospitium. distinct. 32. Laurent. Tennin. de Cautel. cautel. 45. n. 14.) Signorol. conf. 68. col. 4. Tiraquel. de retractu lig. §. 1. gl. 12. n. 16. Nevizan. conf. 70. num. 24. Socin. conf. 73. col. fin. in fin. vol. 1. Petr. Andr. Gammar. in dialect. legal. lib. 2. loco de proposito ad oppositum. Dec. conf. 382. n. 5. Mascard. de probationib. conclus. 815. n. 8. Menoch. conf. 271. n. 10. & conf. 296. n. 62. Surd. conf. 310. n. 12. vol. 3. Mari. Anton. var. resolut. lib. 2. resolut. 52. n. 12. Octav. Glorit. resps. 5. n. 32. Idem Surd. conf. 45. n. 23. & consil. 80. n. 35. & conf. 89. n. 40. & conf. 94. n. 51. & conf. 151. num. 31. Steph. Grat. discept. for. tom. 4. c. 757. n. 6. Vincent. Fusar. de substitut. q. 5. 257. n. 65.

IV.

OPPOSITA juxta se posita magis elucescunt. l. unic. §. & cum triplici. 2. in pr. C. de caduc. tollend. Arist. 2. de Cælo. Bald. in l. 1. C. quando liceat ab empt. disced. (Ex oppositione enim terminorum vocum significationes apparent. Treutl. 1. dist. 2. th. 1. vers. nam ex oppositione, a copposita ea demum sunt, quæ opponuntur secundum idem ad idem. l. 3. l. 12. l. 13. de except. rei judic. l. ult. C. de edend.)

CAPUT XXX.

Oppressio.

Axioma

Axioma I.

Oppressio dicitur, quæ exercetur in pauperes contra iustitiam & veritatem. *cap. pauper. 72. ii. quest. 3.*

II.

Oppressio, iniquitas, iniustitia, iudicium sanguinis est. *cap. omnes. 25. de penitent. distinct. 1.*

III.

Oppressus omnis liberè appellet, nec ab ullo prolubeatur. *c. omnes. 3. 2. q. 6.*

CAP. XXXI.

Oratio.

Axioma I.

Oratione una iuncti pariformiter censentur, determinati. *l. Seja 20. §. Gajo 2. ubi Bart. ff. de fundo instruct. l. si legatur. §. fin. ubi Bart. ff. de legat. 3. gloss. in l. liber homo. §. Titius. ff. de hered. Instituit. Ratio, quia una determinatio respiciens plura, æqualiter determinat. l. nam hoc jure 4. in pr. ff. de vulg. substit. & ibid. Jason. n. 8. Vult. i. Consil. Marpurg. 31. n. 36. vid. inf. lib. 17. c. successio.*

II.

Orantis animus nihil aliud cogitare debet, quam id solum, quod petitur. *cap. quando 70. de consecrat. distinct. 1.* Oratio enim est pii animi affectus omnia in DEUM protendens. *cap. quando 70. de consecratione. dist. 1.* & voces orationis ad aures DEI non diriguntur, nisi cum animi affectu. *cap. sedulo 12. dist. 38.* siquidem cum quolibet orationis verbo debet concors esse sensus cogitationis. *cap. nunquam 33. de consecrat. dist. 5.* atque ita non verbis tantum, sed & corde orandum est. *c. non mediocriter 24. d. dist. 5.*

CAP. XXXII.

Ordinarium.

Ordinarium ubi sufficit, non debet dari remedium extraordinarium. *l. in cause 13. in princip. de minor. Weseimb. in parat. ff. de nov. oper. nunc. Jason. in l. 1. §. 1. n. 11. ff. de nov. oper. nunc. idem in §. prejudiciales. Institut. de action. num. 34.* Consil. Arg. 67. n. 1. vol. 1. Verba enim in qualibet dispositione & omni actu intelligenda sunt, secundum ordinarium cursum, nec ad id, quod extraordinario modo, vel jure tantum introductum, vel factum est, porrigi & protendi debent. *arg. l. scio 10. §. medico 1. ff. de annuis legat. Regn. Sixt. 1. Consil. Marpurg. 10. num. 41.* cum dici non possit eum peccasse, qui remediis concessis & via ordinaria uti voluit. *l. 3. §. si quis 5. de Reg. Jur. l. 3. §. quod ait 7. de incend. ruin. naufrag. Menoch. consil. 2. n. 134. Roland. à Valle consil. 77. n. 52. lib. 1. Weseimb. consil. 21. n. 37.* Regn. Sixt. 2. Consil. Marpurg. 10. n. 28. Agens igitur via ordinaria, censetur via extraordinariæ executive renunciassse. *gloss. in l. proinde. §. notandum ad L. Aquil. Roman. consil. 133. Marant. disput. 6. quest. legal. n. 24.*

CAP. XXXIII.

De Ordinatione & Ordine Clericali.

Axioma I.

Ordinari aliquem sine titulo seu certo officio non posse manifestum est. *can. 1. & 2. dist. 70.* nec exceptio ab hac regulâ est, si quis ideò ordinetur, ut infidelibus sine denominatione certi loci Evangelium prædicet, nam & hic titulus est. *Brünnem. de Jure Eccles. l. 1. cap. 5. §. 21.* Contrarium tamen in Anglia observatur, ubi Magistri ac socii collegiorum nulla prævia vocatione ordinantur, & actus ministeriales seu illa, quæ ordinis sunt, promiscuè exercent, quod in speciali Synodo Londinensi ipsis permissum esse testatur Hugo Grotius de Imper. summ. potest. circa sacra cap. 10. pag. mibi 247. Stryck. in annot. ad Brünnem. d. l. p. m. 88.

II.

Etiâ ab heterodoxo facta ordinatio in orthodoxâ Ecclesiâ valet, si essentialia ordinationis sint observata, etsi alia, quæ non sunt Juris divini, sint superaddita. *Can. Apost. Art. Schmalcald. P. 3. a. 10. Schilter. Institut. Jur. Canon. l. 1. tit. 15. §. 4.*

III.

Ordinationes omnes ex autoritate Concilii Niceni *cap. 4.* fiunt ab Episcopis, sicut apud Protestantes per Superintendentem aliquem, cui has vices demandant Principes Augustanæ Confessionis, quibus Jura Episcopalia competunt.

Limita: in casu necessitatis etiâ à presbytero fieri potest ordinatio, ut testem Augustinum citat Gerhardus de Ministr. Eccl. §. 154. *Brünnem. de Jure Eccles. l. 1. c. 5. §. 19.*

IV.

In ordinante non requiritur Jurisdictio. *Hülsem. Apol. Min. Evang. §. 26.*

V.

Ordinem sacrum propriè Sacramentum non esse, satis ostenderunt Theologi Protestantes, præcipuè verò Chemnit. in Exam. Concil. Trident. P. 2. Verùm quid vi ordinationis & vocationis ministro Ecclesiæ agendum incumbat, vid. apud Brünnem. in Jur. Eccles. lib. 1. cap. 6.

CAP. XXXIV.

De Ordine.

Axioma I.

Ordo entium est modus, Bald. in proem. ff. & in jure laudabilis est. Idem in l. 2. ff. de orig. jur. Scire enim quid facias, nescire autem quo ordine facias, non est perfectæ cognitionis. Idem in d. proem. ff. Borcholt. in proem. feudor. Honthem. 3. de art. notar. cap. 5. num. 9. siquidem ordine nec quicquam jucundius, aut ad usum commodius nihil excogitatum esse perhibent. Hieron. Alban. de potest. Papæ part. 1. num. 15. Joh. Capistr. de autorit. Papæ part. 3. p. 2. n. 76.

(F)

Arum.

Arum. de moni in proem. n. 17. præsertim in distinctione honorum & graduum. Joh. de Cirier. de primogenit. l. 2. qu. 3. Petr. à Biaxio in direct. Elect. p. 3. num. 38. Joh. Hug. in tract. de offic. & qualitat. Prelat. p. 4. cap. fin. n. 1. Nicol. Boër. de ordin. grad. utriusq. fori p. 1. n. 6. Peregrin. consil. 84. n. 2. lib. 1. Natt. consil. 673. n. 11. cum concordiam alat & foveat. cap. ult. distinct. 89. Burfat. consil. 343. pr. lib. 4. Dec. resp. 7. n. 71. Petr. Matth. lib. 5. Hist. Franc. Henrici IV. cap. 1. n. 6. ubi autem ordo non est, ibi est *anarchia* & confusio. Francisc. Marc. decis. 1120. n. 29. p. 1. Solson. in lucr. laud. colloq. 6. n. 3. Cothmann. consil. 95. n. 8. vol. 2.

II.

Ex ordine arguitur prærogativa. gloss. in cap. quorundam verb. prædicatorum de Elect. in 6. & ibi Domin. Phil. Franc. gloss. in cap. fin. verb. prædicatores. de pact. in 6. gloss. in clem. unic. verb. regum. de baptism. cap. bene quidem verb. Mediolanens. 96. distinct. 5. in l. si fundum sub conditione. §. his verbis. ff. de legat. 1.

Limita I. procedere, quando duo narrantur per ordinem in aliqua constitutione, circa honesta & laudabilia, seu circa actus virtuosos, tunc enim dignius censetur præponi, secus ubi duo enarrantur circa turpia, & ubi quidam notantur aliquo vitio. c. avaritia 10. de præbend. ibique Patorm.

Limita II. nisi ex præcedentibus & sequentibus aut aliis conjecturis colligi possit contrarium, Capoll. consil. 13.

Limita III. hoc verificari in dubio, & quando in jure non reperitur dispositum vel decissum, aliàs secus. gloss. in cap. 1. de juram. calumn. in 6. ibidemque Phil. Franc.

Limita IV. nisi ordo sit exempli gratia positus, tunc enim non curari ordinem, ex cap. decernimus 2. de judic. nor. Everhard. in loc. Topic. loc. ab ordine. n. 15.

III.

Ordo juris & æquitatis naturalis vigor in judiciis observari debet. cap. in causis 19. extr. de sentent. & re judic. Et omnia, quantum fieri potest, ex juris ordine facienda sunt. l. cum unus 12. princ. de reb. autor. jud. possid. Anton. Faber in l. 2. ad L. Rhod. de jact. in ration. decid. 1. servato juris ordine. Cujac. in paratit. Cod. quom. & quand. judex per l. 8. d. 1. ibi implorata juris solennitate. Ordo enim juris non servatus, & processum & sententiam nullam reddit. cap. ad petitionem 22. extr. de accusat. cum ordinis neglectus vel præpositeratio omnem actum vitiet, eumque nullum reddat. cap. cum dilecta 22. de rescript. cap. venerabilem 37. de restitut. spoliat. cap. Pisanis 10. de restitut. spoliat. Hinc ante explorationem judicis princeps non est adeundus, & qui ita eum adierit, cum correctione sine responso dimittendus est, Novell. 17. cap. 3. in fin.

Amplia: ordo juris observari debet etiam in processibus principis & in causis fiscalibus, l. un.

C. de conduct. & procurator. Hinc fiscus non potest alicui possessionem intervertere aut aliquem re privare, propterea quod jus suum non probaverit. Limita: nisi causa planè sit liquida, præsertim in tributis; tunc enim fiscus summam agere & debitores cogere potest, ut solvant. l. 4. C. de conven. fisci debet. Perez. C. de Conduct. & Procurat. num. 1. 3. 4. Brunemann. ad l. un. C. eod. in fin.

Intellige verum, si constet ordinem datum esse pro forma de mente & intentione ipsius legislatoris vel alterius disponentis, secus si appareat non esse substantialem, nec datum pro forma; hoc enim casu de ordine non curatur, modo de intentione Legislatoris constet. cap. autoritate 7. de concess. præbend. in 6. quanquam in dubio, quando de ejus intentione non constat, affectio ejus & mens præsumatur, atque ita ordo attendatur. Everhard. in Top. loc. ab ord. in fin.

IV.

Ordinatè non potest aliquid agi ex his, quæ inordinatè sunt acta. cap. qualiter 17. extr. de accusat. ordinata verò consulte & rationabiliter, svadente postea subjectorum utilitate, consilium & rationabilius revocantur, & in melius commutantur. c. ult. in pr. de sent. excomm. in 6.

V.

Ordo temporis quando sit spectandus, utrum per eum inducatur prælatio in jure? ponitur in l. privilegia ff. de Privil. Credit. Bart. in l. si finita. §. si plures, ubi vid. ff. de damn. infect. & de ordine seu origine nanciscendæ possessionis vel retinendæ attendendus est primus l. possidere. ff. quod vi aut clam. Bart. in l. quod ait. C. de adult. Bald. in l. si filius ff. ad SCtum Macedonianum. & l. clam possidere in pr. ff. de acquirend. possess.

VI.

ORDO verborum designat ordinem intellectus. Surd. de alimentis. tit. 5. q. 4. num. 17. Aloyf. Ricc. in decis. Curie Archiepiscop. Neapol. decis. 275. n. 4. p. 2. Melch. Phœbus Lusit. decis. 38. num. 10. tom. 1. Joh. Mar. Novar. quæst. forens. lib. 1. quæst. 133. num. 3. (Bald. in l. 1. C. de edict. D. Adr. coll. Everard. in loc. ab ordine. Philippus Matth. 1. Consil. Marpurg. 31. n. 46. ac inducit prælationem. l. heredes mei 57. §. fin. ad SCtum Trebell. Angel. & Imol. in l. qui solvendo de hered. instit. Bald. in l. 1. Cod. de edict. D. Adr. toll. Quod enim prius in voce, præsumitur etiam prius in sensu, l. si communis servus ita 21. de stipulat. serv. cap. quoniam Abbas 14. ubi gloss. de offic. deleg. Everard. in loc. Top. loc. ab ordine. vers. ex ordine rerum. Wefemb. 1. consil. 41. n. 72.)

VII.

ORDO denominationis designat ordinem

dinem dilectionis & charitatis. *l. qui solvendo 60. ff. de heredib. instituend. l. quoties 31. ff. de usufructu. Escob. de rationib. tract. de computat. c. 10. n. 2. Ant. Monach. Lucensi decis. 64. n. 38. ubi n. 39. dicit, quod ultimi vocati, censentur in subsidium priorum nominati. Joh. Marian. Novar. d. lib. 1. q. 133. n. 3.*

IIX.

ORDO scripturæ semper attenditur in dispositionibus. *l. generaliter 24. §. si quid. ff. de fideicom. libert. l. quoties 34. ff. de usufruct. cap. penult. de rescript. lib. 6. cap. mandato 10. de præbend. eod. lib. Lap. allegat. 85. Dominus Papa. n. 7. vers. illud etiam quero. Castrenf. consil. 164. in præsentia causa. vers. non obstat. lib. 2. Abb. consil. 85. In præsentia, n. 3. cum seqq. lib. 1. Pichard. ad §. ante heredis 33. n. 5. Instit. de legatis. Card. Tusch. tom. lit. O. concl. 196. per totum. (Ratio, quia ordo scripturæ denotat affectionem disponentis, ita quidem ut primo nominatus in ordine scripturæ prædictus videatur. *l. cum pater 77. §. penult. l. si quis servum 8. §. si inter duos 3. ff. de legat. 2. l. ult. C. de V. S. Paul. de Castr. consil. 121. col. 2. in fin. vol. 1. Dec. consil. 504. col. 2. vol. 1. Corn. consil. 200. col. 3. & consil. 210. col. 2. vol. 2. Phil. Mat. 1. Consil. Marpurg. 31. n. 19.)* Garc. Gironda de privileg. seu exempt. explicat. n. 177. Limitat multipliciter Marant. de ordin. judic. p. 3. n. 109. ubi dicit, quod quando constat de mente disponentis, ordo scripturæ nihil revelat. *§. n. 13. Sim. Pistoris 1. consil. 20. n. 32. quod ordo scripturæ non servatur, quando gratia exempli ordo ponitur in dispositione, §. n. 114. quod magis ordo intellectus, quam scripturæ attendi debet, §. n. 115. quod ordo scripturæ non attenditur, quando perturbat ordo necessitatis; & quod ordo intellectus prævaleat ordini loquutionis, dicit Rimin. jun. consil. 244. n. 105. & 106. l. 3.**

IX.

ORDO scripturæ ordinem voluntatis ostendit, Bald. per text. ibi, in d. l. quoties 34. l. heredes mei 57. §. fin. ff. ad Trebell. l. generaliter. 24. §. quod si legatum. 16. ff. de fideicom. libert. Ant. Monach. Lucensi decis. 13. num. 51. quia ex ordine scripturæ intentio dignoscitur disponentis. d. cap. mandato, in fine de præbend. lib. 6. cap. penult. in princ. de elect. eod. lib. Anton. Menoch. Florent. decis. 1. n. 63. nisi aliter constaret de certa ipsius intentione, quia tunc non attenditur ordo. Alex. consil. 161. Visis narratis, n. 3. vers. & per hoc patet, lib. 7. Marant. de ordine judic. p. 3. n. 109.

ille enim quandoque pervertitur, ut servetur intentio. Oldrad. consil. 314. num. 9. vers. sed circa hoc. Calderin. consil. 460. circa med. vers. si verò fuit intentio, alias consil. 3. de sponsalibus. Cardin. Tusch. d. tom. 5. lit. O. concl. 196. n. 37. & 28. (atque sic ordo scripturæ mutare ordinem juris & voluntatis pervertere non poterit, *l. cum pater 77. §. fidei tua 12. ff. de legat. 2. l. nec enim 6. ff. de solut. Carpz. P. 2. Consil. 33. Desin. 11. num. 5.)*

CAP. XXXV.

Origo. Initium.

Axioma I.

Originalis causa semper est attendenda. *l. tutor datus 69. ibi: non titulus actionis, sed debiti causa respicienda est. ff. de fideiuss. l. qui id quod 33. ibi: causam & originem confluitæ pecuniæ, non iudicii potestatem prævalere placuit. de donat. l. questum 17. in princ. de reb. autor. judic. possid. l. si filiusfamil. 3. C. ad Sc. Macedon. l. 4. §. unde quari 4. ff. de manumiss. l. qui in aliena 6. §. si is, qui 4. ff. de acquir. hered. l. 8. ibi: uniuscujusque contractus initium spectandum & causa. Mandat. Vult. 1. Consil. Marpurg. 22. num. 47. Origo enim rei dicitur substantia. Lud. Gomez ad §. item Serviana per illum text. ibi substantiam capiunt. Instit. de action. Unde sicut quæcunque rem origine sua metimur. d. l. qui id quod 33. de donat. l. unic. C. de imponenda lucratio. descript. Carpzov. Parr. 1. Constitut. 17. Desin. 44. n. 4. indeque interpretationem petimus. Gothmann. lib. 5. respons. 1. n. 135. non tantum, quod primogeniorum cuiusque rei originem investigare mirabilem jucunditatem & utilitatem secum adferat. Heigius 1. quest. 1. n. 1. & 2. Roland. lib. 1. de Commissar. cap. 1. n. 4. Joh. Herm. Stam. lib. 3. de servit. person. cap. 1. n. 17. sed quia origo etiam, quam eventus magis spectari debeat. gloss. in l. si duo. 38. ad verb. siue potuit. ff. de acquirend. hered. Gail. lib. 1. observat. 80. n. 7. ita & in feudis potissimum ad principium & originem recurrimus. 2. Feud. 17. post Baldum Præpos. Schenck. Obrecht. 2. Feud. 18. num. 18. ita etiam ab origine denominari statuta & actiones, ait gloss. in l. 1. ff. commod. quia ab originali causa posterior formatur eventus. d. l. 1. C. de lucrat. descript. Lancellot. Galiaul. in l. centurio. col. 2. ff. de vulgar. & pupill. substituit. pag. 4. imò & hoc quoad substantiam actus regulare esse, quod origo rei attendatur, assentit Bald. in l. 1. per illum textum. ff. de orig. jur. quod valde commendat Aretin. in l. ex ea parte. §. insulam ad finem. ff. de Verb. Oblig. & latè prosequitur Jason. in l. more notab. ultimo. ff. de jurisdictione. quibus adde Abb. in cap. gravis. col. 3. vers. venio ad tertiam de restitut. spoliar. gloss. in cap. statutum. verb. Canonici de rescript. in 6. Petr. de Anchor. consil. 339. incip. pro majore. col. 2. in princ. ita & origo potius obligationis, quam titulus actionis consideratur in l. 3. ad Sc. Macedonianum.*

Wesl. in parit. ff. ibid. n. 6. d. i. quod tamen in iudiciis quoad originem secus esse, patet ex l. 3. §. ii. de pecul.

II.

Originalis causæ potentior virtus & effectus est, quam accidentalis, arg. l. qui habet 3. ff. de tutel. l. ex ea 121. §. insula 2. ff. de Verb. Oblig. Camill. Vistarini. ad rubr. ff. solut. matrim. n. 47. Franc. Niconit. ib. n. 83. Herman. Decus ad l. hoc edito §. hoc autem editum. n. 29. ff. de oper. nov. nunc. Sebast. Sapia. ad l. si emancipati. n. 60. C. de colat. Regn. Sixt. 2. Confil. Marp. 14. n. 145.

III.

Filius sequitur originem patris l. 3. C. de municip. non avi, nisi in ejus potestate natus sit l. 17. §. 9. ff. ad municip. non matris, nisi justum patrem non habeat l. 9. ff. eod. vel nisi post patrem in captivitate defunctum à matre postliminio reversa natus sit.

Amplia: etiam legitimati patris originem sequuntur l. 3. C. de municip. & ii, qui in alio loco per transitum nati sunt, licet tamen hi & pro originariis locis nativitatis habeantur, d. l. 3. C. Carpz. P. 1. decis. 1. Denique & Baptismus originem inducit Perez. C. eod. n. 1. 2. & 4.

IV.

Origine quæ varia sunt, etiam sunt varia effectus. l. obligationum 44. ff. de O. & A. §. i. Inst. de action. Lud. Gomez ad §. superest. Inst. de action. n. 46. verbi causa, officium judicis & actio varia sunt origine, quia actio est de jure civili. Bart. in l. frater. col. 3. & l. Julianus. col. 7. de condit. indeb. Officium autem judicis juris gentium, Lancellor. Galiaul. in rubr. de Verb. Oblig. col. 2. p. 12. Si itaque sunt varia, unum non potest dici aliud, uti nec actio personalis, nec realis vocari potest, cum variae sunt origine. Ludov. Gomez. d. l.

V.

Ubi aliquid in origine sua habet certum statum, præsumitur talis status semper adesse: imò quasi possessio juris alicujus contra talem statum primitivum omnino tollit hanc præsumptionem, Bart. & Dd. in l. si prius n. 3. & oppos. 3. part. pr. de oper. nov. nunc. v. c. cum naturaliter ab origine prima, & postea in progressu omne prædium liberum sit. l. alius §. C. de servit. Ideo quicumque dicit prædium esse servum, contradicit origini & progressui naturali, ac propter hoc ipsi incumbit onus probandi, licet sit in quasi possessione servitutis. Angel. in l. si prius. vers. tu dic. col. fin. de oper. nov. nunc. dissentiente Alciat. de pref. 1. regul. 2. quem tamen satis refutat Pacian. 2. de probat. c. 20. n. 10. & seqq. vid. & Befold. consil. 18. n. 12. & 19.

VI.

Ex radice infecta non potest nasci virens surculus, Zas. 1. consil. n. 30. lib. 1. nec rami inde provenientes pullulare. Pingizer. qu. Sax. 12. n. 40. Bald. in l. 20. C. de locat. gloss. in l. 31. §. mancipia. ff. de edil. edict. Reusn. consil. 1. n. 220. lib. 1. exemplum vide apud Gothofr. Anton. dist. feud. 6. lib. 1. lit. A.

VII.

Originis conditio ne pateat, sæpe fit temporis longinquitate, cap. longinquitate 64. 12. q. 2. Wesl.

semb. in par. ff. de LL. n. 9. Reinck. de regim. secul. 1. cl. 4. cap. 2. n. 33. & seqq. 33. n. ii.

CAP. XXXVI.

Ornatus vid. Rubr. Vestis.

Axioma I.

Ornatus Christianorum verus non sunt splendide vestes, sed mores boni. cap. fucare 38. de consecrat. dist. 5. quia duplex, interior scil. §. 1. dist. 40. & exterior §. 1. dist. 2. hinc & humilitas in Episcopo ornatus maximus dicitur. cap. contra 8. in fin. dist. 100.

II.

Ornatus exterior tolerabilior est in foeminis, quam in viris. c. fucare 38. de consecratione, dist. 6. vid. C. l. A. in tit. de auro, argento mundo, orn. nam. thes. 10.

CAP. XXXVII.
De Osculo.

Axioma I.

Inter privilegia dignitatis refertur osculum, dandi potestas l. 1. C. de domestic. & proest. Ita beneficii loco Emeritis dabatur potestas adeundi principem ejusque purpuram adorandi l. 1. C. de Apparitor. prefet. urbis. sicut hodie primoribus & consiliariis manum principis, pedem pontificis deosculari conceditur. vid. Perez. C. d. 1. n. 1. 2. 3.

II.

Sponsalitia largitas, quæ quandoque donatio propter nuptias vocatur & ad amorem conciliandum datur, si quidem non intervenerit osculum, tota restituitur à sponsa nuptiis non secutis, hoc autem interveniente dimidia retinetur. l. 15. C. ibig. Gothofr. de donat. propter nupt.

III.

Si virgini invitæ osculum rapiatur, infertur injuria realis, uti respondit Facultas Juridica Lipsiensis anno 1634. ad M. Christophorum Eusebium Steinhusi quod præjudicium recenset Dn. Thomas in annotat. ad Simuch. dissert. Justin. XIX. thes. 14. p. m. 258. seq. ubi de hodiernâ observatione ratione personarum innuptarum dubitat.

CAP. XXXVIII.

Otium.

Axioma I.

Mens frustra vacans, nihil bonum parit. Novell. 133. c. 6. conf. not. ad Electa Scaligerea, nostra, b. tit.

II.

Sunt quidam fratres otiosi, qui ex sola Ecclesiasticarum rerum consumptione Clerici apparent. l. 42. §. 10. C. de Episcop. & Cleric. ubi d. in prelect. de jure sacro.

III.

Otiosis privilegia officii sunt adimenda, Perez. C. de profess. & med. n. 6. in fin. & inertes sunt puniendi, præsertim quando inertia in aliorum damnum tendit, e. gr. mendicantium validorum, Brunnem. C. de mendic. valid. n. 2. Sollicitus ergo Magistratus esse debet, ne cives sint otiosi.